

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Minna Vanhatalo & Maija Vaskivuori

VARHAISKASVATTAJIEN
KOKEMUKSIA
PIENRYHMÄTOIMINNASTA

Sosiaali- ja terveysala

2012

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Minna Vanhatalo & Maija Vaskivuori
Opinnäytetyön nimi	Varhaiskasvattajien kokemuksia pienryhmätoiminnasta
Vuosi	2012
Kieli	suomi
Sivumäärä	63+ 3 liitettä
Ohjaaja	Hans Frantz

Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään pienryhmätoiminnan toteutumista vaasalaisissa päiväkodeissa sekä henkilökunnan omia kokemuksia pienryhmätoiminnasta.

Tutkimuksessa käytettiin kyselylomakkeita, jotka sisälsivät sekä avoimia kysymyksiä että strukturoidun eli monivalintakysymyksen. Kyselyn avulla selvitettiin neljän vaasalaisen päiväkodin henkilökunnan mielipiteitä ja kokemuksia pienryhmätoiminnasta. Kyselylomakkeisiin vastattiin 100 prosenttisesti.

Pienryhmätoiminnan parhaimmiksi ominaisuuksiksi koettiin rauhallisuus ja se, että jokainen lapsi tulee huomioiduksi yksilöllisesti hoitopäivän aikana. Haasteellisinta puolestaan oli henkilökunnan riittävyys, pienryhmän ryhmädynamiikka ja toiminnan suunnittelu.

Avainsanat   pienryhmätoiminta, henkilökunta, yksilöllisyys, suunnittelu

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaalialan koulutusohjelma

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaalialan koulutusohjelma

ABSTRACT

Authors	Minna Vanhatalo, Maija Vaskivuori
Title	Early Childhood Educators' Experiences about Smallgroup Activities
Year	2012
Language	Finnish
Pages	63+ 3 Appendices
Name of Supervisor	Hans Frantz

The aim of this bachelor's thesis was to find out how smallgroup activities are implemented in daycare centres in Vaasa and what kind of experiences the personnel has about it.

The study was carried out with a questionnaire with open ended questions and a multiple-choice question. The aim was to find out the opinions and experiences of the personnel of 4 daycare centres in Vaasa - what they think about the smallgroup activities. The response rate was 100.

The best thing about these activities was that every child is taken into account as an individual and the situations are peaceful and calm. The challenges included things like personnel resources, group dynamics and planning the activities.

Keywords Smallgroup activity, personnel, individuality, planning

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	VARHAISKASVATUS	8
	2.1 Varhaiskasvatuksen raamit	8
	2.2 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	9
	2.3 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa	9
	2.4 Henkilöstö	10
3	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET	12
	3.1 Tavoitteet varhaiskasvatussuunnitelman perusteille	12
	3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman sisältö	13
	3.3 Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma	15
4	PIENRYHMÄTOIMINTA	17
	4.1 Omahoitajuus	19
	4.2 Omahoitajuus hoitopäivän aikana	21
5	PIENRYHMÄTOIMINNAN SUUNNITTELU	23
	5.1 Yksilöhavainnointi	24
	5.2 Ryhmähavainnointi	24
	5.3 Lapsilähtöinen toiminta	25
	5.4 Pienryhmän omahoitaja	25
6	LAPSEN SOSIAALINEN KEHITYS	27

6.1	Vertaissuhteet.....	27
6.2	Kiintymyssuhdeteoria	27
7	LEIKKI-IÄN SOSIAALINEN KEHITYS	30
7.1	Leikin merkitys lapsen kehitykselle.....	31
8	PIENRYHMÄTOIMINNAN MERKITYS LAPSEN SOSIAALISESSA KEHITYKSESSÄ.....	32
9	PÄIVÄHOITOA KOSKEVA LAINSÄÄNÄNTÖ	33
10	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	36
10.1	Aiheen valinta	36
10.2	Tutkimusmenetelmän valinta.....	36
10.3	Aineistonkeruumenetelmä	37
10.4	Tutkimuksen vaiheet.....	38
10.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	38
11	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	39
11.1	Henkilökunta rakenne ja lapsiryhmän taustatiedot.....	39
11.2	Pienryhmätoiminnan edut ja haasteet	40
11.3	Pienryhmätoiminnan toteutus	45
11.4	Varhaiskasvattaja pienryhmätoiminnan toteuttajana	52
11.5	Varhaiskasvattajien perheiltä saama palaute pienryhmätoiminnasta.....	54
11.6	Vapaa sana	55
12	JOHTOPÄÄTÖKSET	56
13	POHDINTA.....	59
	LÄHTEET.....	61

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Henkilökuntarakenne	s. 40
Kuvio 2. Pienryhmätoiminnan edut	s. 41
Kuvio 3. Pienryhmätoiminnan haasteet	s. 44
Kuvio 4. Saavatko lapset vaikuttaa pienryhmätoiminnan sisältöön?	s. 46
Kuvio 5. Kuinka usein pienryhmätoimintaa toteutetaan?	s. 47
Kuvio 6. Mistä toiminnoista pienryhmätoiminta koostuu?	s. 50

LIITELUETTELO

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

Liite 2. Tutkimuslupa

Liite 3. Kyselylomakkeet

1. JOHDANTO

Pienryhmätoiminta on ajankohtainen aihe tämän päivän varhaiskasvatuksessa. Ryhmäkoot ovat suuria, joten pienryhmätoiminta antaa mahdollisuuden rauhalliseen ilmapiiriin, lapsen havainnointiin ja laadukkaiden vuorovaikutussuhteiden luomiseen. Kiinnostus pienryhmätoimintaa kohtaan on syntynyt työskenneltyämme varhaiskasvatuksen parissa.

Pienryhmä muodostetaan luonnollisen lapsiryhmän sisälle, ryhmään jakautuminen on päiväkotikohtaista ja lähtee henkilökunnan tekemistä yksilö- ja ryhmähavainnoinneista. Pienryhmätoiminnan avulla päiväkodin henkilökunnan on helpompi suunnitella monipuolisempaa toimintaa, sillä pienryhmissä on helpompi toteuttaa haasteellisimpiakin aktiviteetteja. Pienessä ryhmässä henkilökunnalla on mahdollisuus huomioida lapset yksilöllisemmin ja näin hän pystyy tarjoamaan lapselle parhaan mahdollisen tuen.

Tutkimus suoritettiin syksyllä 2012, kun toimintakausi oli päässyt jo kunnolla käyntiin. Toimitimme kyselylomakkeet neljään vaasalaiseen päiväkotiin, jossa tiesimme pienryhmätoiminnan toteutuvan. Tutkimuksen avulla halusimme selvittää varhaiskasvatuksen henkilökunnan omia mielipiteitä ja kokemuksia pienryhmätoiminnasta.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa käsittelemme varhaiskasvatusta yleisellä tasolla, pienryhmätoimintaa ja lapsen sosiaalista kehitystä. Tutkimusosuus koostuu kyselylomakkeiden vastauksista, jotka olemme analysoineet.

2. VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus terminä on erittäin laaja käsite. Sanasta varhaiskasvatus useimmilla tulee mieleen päiväkodit ja yleisesti päivähoitomaailma. Varhaiskasvatuksessa on kuitenkin muitakin ulottuvuuksia, kuin pelkästään päiväkodissa tapahtuva kasvatustyö.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kiteytetään varhaiskasvatuksen termi seuraavasti, ”varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista” (Stakes 2009, 11). Tämän määritelmän mukaan varhaiskasvatus ei ole siis vain päiväkodissa tapahtuvaa toimintaa vaan myös kaikissa muissa pienen lapsen toimintaympäristöissä tapahtuvaa toimintaa.

Varhaiskasvatussuunnitelma on Stakesin (Sosiaali- ja terveysalan asiantuntijaorganisaatio, nykyään Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL) laatima julkaisu, joka ohjaa valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisältöjen toteutumista. (Stakes 2009, 1.)

2.1 Varhaiskasvatuksen raamit

Varhaiskasvatustyö on tärkeää ja laaja-alaista työtä pienten lasten parissa. Näin ollen on tärkeää, että varhaiskasvatuksella on valtakunnan tasoisesti määritellyt raamit ja säännöt. Valtio on määritellyt lakien ja asetusten avulla nämä raamit varhaiskasvatukselle, joka velvoittaa kuntatasolla ottamaan huomioon nämä seikat varhaiskasvatuspalveluita järjestettäessä ja ohjatessa. (Mikkola, Nivalainen 2011, 12.) Päivähoito yksiköissä on otettava huomioon sekä valtakunnan että kunnan linjaukset ja toiminnan toteuttamisen periaatteet. Nämä luovat kehykset myös yksittäisten tiimien ja työntekijöiden toiminnalle. (Mikkola & Nivalainen 2011, 12.) Varhaiskasvatusta ohjataan kolmella eri tasolla. Ylimpänä ohjaus toteutuu lakien ja asetusten sekä eri asiakirjojen pohjalta, jotka ohjaavat kuntia laatiessaan omat linjauksensa ja strategiansa. Kuntatasolla toimivilla päivähoitoyksiköillä on

omat yksikön linjaukset ja suunnitelmat toiminnan toteutukselle, jotka on luotu ylempien tasojen linjauksien pohjalta. (Mikkola & Nivalainen 2011, 12.)

2.2 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus ei ole pelkästään kunnallisten ja yksityisten päiväkotien tuottamaa vaan varhaiskasvatukseen kuuluu muitakin tekijöitä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on pedagoginen osaaminen varhaiskasvatuksessa, mutta parhaan asiantuntijuuden itse lapsista uskotaan kuitenkin löytyvän perheistä itsestään. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää, että vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten yhteistyö on kiinteää, näin saadaan aikaan toimiva kasvatuskumppanuus joka kannattelee lasta ja luo lapselle parhaat edellytykset kasvaa ja kehittyä. (Stakes 2009, 11.)

2.3 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Yhteiskunnan taholta järjestetty, valvottu ja tuettu varhaiskasvatus koostuu kolmesta eri kokonaisuudesta. Nämä kolme kokonaisuutta ovat hoito, kasvatus ja opetus. (Stakes 2009, 11.) Yhteiskunnan tarjoaman varhaiskasvatuksen lähtökohtana on se, että ”varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys” (Stakes 2009, 11). Tässä lähtökohtana on kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta perustuen monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisien menetelmien hallintaan. (Stakes 2009, 11.)

Suomalaista varhaiskasvatusta pidetään laadultaan erinomaisena. Suomi on noussut maailmanlaajuisesti otsikoihin Pisa-tutkimuksen tuottamien hyvien tulosten johdosta. Suomessa saadaan näiltä osin olla ylpeitä juuri siitä, että meidän opetusmenetelmämme ovat toimivia ja oikeita, jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Vaikka Pisa-tutkimus onkin kouluikäisiin rajoittuva tutkimus, voidaan olettaa että opetustyö ja oppimismetodit opitaan jo varhaisessa vaiheessa ja se kantaa hedelmää, sitten kun koulumaailmaan siirrytään. Mikkola ym. toteavat, että

varhaiskasvatuksessa on jätetty varsin väljät raamit pedagogiikalle. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on paljon valinnan vapautta tuottaessaan pedagogisia elementtejä kasvatukseen. Eri kunnilla ja päivähoitoyksiköillä on omia painotuksiaan pedagogisissa linjauksissa, mutta on vaikea sanoa minkään yksittäisen pedagogisen linjauksen olevan toistaan parempi. Käytännön tasolla on tärkeää, että jokainen työntekijä kasvatusyhteisössä on tietoinen miksi jokin pedagoginen valinta on tehty ja miten se vaikuttaa työhön lasten kanssa. (Mikkola, Nivalainen, 10-11.) Työyhteisön toimintaa edesauttaa huomattavasti, mikäli ryhmässä toteutettava pedagogiikka on selkeästi ja konkreettisesti määritelty ja avattu. Näin työntekijöiden on mahdollista ymmärtää millaisia asioita heiltä varhaiskasvattajina arjessa odotetaan. Näin saadaan kaikkein parhaiten yhteinen linja toteutumaan. (Mikkola, Nivalainen 2011, 25.)

2.4 Henkilöstö

Suomessa varhaiskasvatuksen keskeisenä voimavarana pidetään ammattitaitoista henkilöstöä (Stakes 2009, 11). Ammattitaidolla ja koulutuksen kautta hankituilla tiedolla ja taidoilla on suuri merkitys toteutettaessa varhaiskasvatusta päivähoitossa. Suunnitelmallisuuden ja käytännön toiminnan yhteys kulkee rinnakkain ja niiden yhteyden oppii parhaiten kun taustalla on alaa vastaava koulutus. Päivähoidon henkilöstölle on laadittu vähimmäiskoulutusvaatimukset. Tällä kyetään varmistamaan, että varhaiskasvatusta antavat koulutetut ja asiansa osaavat henkilöt.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö koostuu moniammatillisesta joukosta ihmisiä. Yhdessä heistä koostuu kasvattajayhteisö, jonka toiminta pohjautuu yhteisiin sovittuihin toimintatapoihin. Kasvattajan roolissa on tärkeää tiedostaa oma kasvattajuus ja sen taustalla olevat tekijät, eettiset periaatteet ja omat arvot. Kasvattajan työssä on myös tärkeää arvioida omaa toimintaa säännöllisesti ja pohtia omia tapoja työskennellä. Nämä tekijät auttavat kasvattajaa toimimaan tietoisesti oikein ja ammatillisesti kestävien toimintamallien mukaisesti. Kasvattajan rooli on olla sitoutunut tekemäänsä työhön. Ilman sitoutumista ei kykene yhteisölliseen toimintaan, jota päivähoitomaailmassa tarvitaan.

Kasvattajayhteisössä oleminen tarkoittaa työntekijälle valintojen tekemistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan että ”kasvattajien tehtävänä on suunnitella toimintaa ja rakentaa ympäristö, jossa näkyvät sekä lapsille ominaisin tapa toimia että sisällölliset orientaatiot.” Koulutuksen myötä hankittu tieto ja kokemus yhdessä tuovat mukaan vankan perustan osaamiselle. Henkilöstön tehtävänä varsinaisen kasvatustyön lisäksi on dokumentoida omaa työtään ja näin ollen dokumentointia seuraamalla tavoitteena on jatkuvasti kehittää toimintaa. Varhaiskasvatuksessa, kuten koko yhteiskunnassa, on jatkuvasti muuttuvat tarpeet. Lisäkoulutuksella henkilöstö kykenee pitämään yllä osaamisensa ja näin vastaamaan muuttuviin tarpeisiin. (Stakes 2009, 16-17.)

3. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

Valtakunnallisesti ensimmäinen versio varhaiskasvatussuunnitelman perusteista julkaistiin vuonna 2003. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatiminen annettiin Stakesin tehtäväksi sosiaali- ja terveysministeriön varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia käsittelevässä valtioneuvoston periaatepäätöksessä. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laadinnasta ja sisällöstä huolehti Stakesin pääjohtajan nimeämä ohjausryhmä apunaan työvaliokunta, Stakesin varhaiskasvatuksen asiantuntijatiimi ja muut asiasisällön mukaan yhteen kootut asiantuntijat. Ohjausryhmän ja työvaliokunnan lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisessa oli apuna varhaiskasvatuksen eri alojen asiantuntijoita, joilta on pyydetty lausuntoja. (Stakes 2009, 1-3.)

3.1 Tavoitteet varhaiskasvatussuunnitelman perusteille

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on yhdenvertaistaa koko Suomen ammatillisen varhaiskasvatuksen kenttää. Tämän asiakirjan laatimisella oli tavoitteena luoda koko Suomen kattavat raamit ja näin saada työntekijöille työväline, jonka avulla he voivat toteuttaa työtään tasavertaisesti, riippumatta siitä missäpäin Suomea varhaiskasvatustyötä toteutetaan.

Stakesin julkaisu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toteaa seuraavasti: ”Yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien kanssa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävän kokonaisuuden” (Stakes 2009, 7). Tällä julkaisulla on siis tavoitteena kattaa kokonaisvaltaisesti varhaiskasvatustyön kenttää. Tämän teoksen pohjalta jokainen kunta on työstänyt oman versionsa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiksi, koskemaan juuri heidän kuntansa sisällä toteutettavaa varhaiskasvatustyötä. Valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita pidetään siinä rinnalla, mutta jokaiselle kunnalle on annettu tehtäväksi tuottaa oma versionsa tästä.

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman sisältö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on kattavasti käyty läpi jokainen osa-alue, joka koskee käytännössä toteutettavaa varhaiskasvatustyötä. Stakesin julkaisussa on käyty läpi yksityiskohtaisesti varhaiskasvatuksen toteuttaminen käytännössä.

Toteutus osiossa ensimmäiseksi tavoitteeksi on listattu hyvinvoiva lapsi. Tämän mukaan varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on toteuttaa lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Stakes 2009, 15.) Lapsen kaikesta hyvinvoinnista tulee huolehtia, lapsi tulee huomioida yksilönä ja lasta tulee kunnioittaa. Myös turvallisista ja pysyvistä ihmissuhteista tulisi julkaisun mukaan huolehtia. (Stakes 2009, 15.) Tämän päivän varhaiskasvatuksessa ei tähän tavoitteeseen välttämättä aina pystytä, sillä todellisuutta päiväkotimaailmassa on liian suuri työntekijöiden vaihtuvuus.

Stakesin julkaisussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostetaan kielen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Lapsi tutkii pienestä saakka uteliaana ympäristöään ja kielen merkitys on tässä prosessissa keskeinen. Kommunikoinnilla on suuri merkitys asioita oppiessa ja ympäristöä tutkiessa. Kasvattajalla on tärkeä rooli lapsen kielen rikastuttajana. Kasvattajien tulisi muistaa käyttää rikasta ja monipuolista kieltä, ja näin tukea lapsien kielenkehitystä. (Väkeväinen, 2009.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan kielestä seuraavasti: ”Kielellä on keskeinen merkitys lapselle ominaisessa tavassa toimia. Lapsi tarvitsee kieltä toimiessaan ja kieli kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen sekä taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen myötä” (Stakes 2009, 20).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on jaettu sisällölliset orientaatiot seuraavasti: matemaattinen orientaatio, luonnontieteellinen orientaatio, historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio, esteettinen orientaatio, eettinen orientaatio ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Orientaation käsitteellä tarkoitetaan sitä, että tarkoituksena ei ole varsinaisesti sisältöjen opiskelu vaan aihesisältöjen oppimisen valmiuksien antaminen jo varhaiskasvatusvaiheessa.

Orientaatioilla on tarkoituksena antaa lapselle mahdollisuus perehtyä ja ymmärtää ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä. Eri orientaatioiden aiheet ja sisällöt tullaan liittämään lapsen ympäröivään maailmaan siten, että lapsella on itsellään mahdollisuus oppia ja oivaltaa niihin liittyviä asioita. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on tässä tärkeä rooli mahdollistaa lapselle näiden orientaatioiden toteutus, myös lapsen omia mielenkiinnon kohteita huomioon ottaen. (Stakes 2009, 26-27.)

Vanhempien osallisuus lasten varhaiskasvatuksessa on myös otettu huomioon varhaiskasvatuksen perusteissa. Stakesin julkaisussa tuodaan julki kasvatuskumppanuuden tärkeys ja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön sujuvuus. Tavoitteena kasvatuskumppanuudelle nimetään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lapsen edun toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla. Yhteistyössä varhaiskasvatushenkilöstä ja vanhemmat laativat lapselle oman varhaiskasvatussuunnitelman ja sitä arvioidaan määräajoin. Lapsen omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa tuodaan julki lapsen vahvuuksia ja kehittymisen kohteita, mahdollisia huolenaiheita ja mielenkiinnon kohteita. Kaikki kohdat pyritään saamaan auki konkreettisin esimerkein ja näin pyritään takaamaan mahdollisimman hyvät edellytykset laadukkaalle varhaiskasvatukselle jokaisen lapsen kohdalla. (Väkeväinen 2009; Stakes 2009, 31-33.)

Eriytyinen tuki varhaiskasvatuksessa on omana kohtanaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Tämän päivän varhaiskasvatuskentällä erityistä tukea tarvitsevia lapsia on paljon, joko diagnosoilla tai ilman diagnoosia, heidän parhaan mahdollisen kasvun ja kehityksen tukemiseksi on olemassa monenlaisia tukitoimia ja keinoja. Eriytyisen tuen tarpeet tulisi huomioida varhaiskasvatuksessa ja toimia niin, etteivät tuen tarpeet kasautuisi liian suuriksi vaan pyrittäisiin toimimaan ennakoiden puuttumalla asioihin heti, kun erityisen tuen tarpeesta herää epäilyksiä. Eriytyisen tuen tarpeessa olevalle lapselle tulisi järjestää tukitoimet mahdollisimman pitkälle tavallisen varhaiskasvatuspalvelun piirissä. (Stakes 2009, 35-36.)

Monikulttuurisuus on myös huomioitu Stakesin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan tässä dokumentissa sekä saamelaisia, romaneja ja viittomakielisiä että maahanmuuttajataustaisia lapsia. Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset kulkevat yleisen varhaiskasvatuksen parissa, samaan tapaan kuin kantaväestö. Osallistuminen yleiseen varhaiskasvatukseen tukee eri kielitaustaisten lasten suomenkielen tai ruotsinkielen oppimista, sillä oppiminen tapahtuu luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja varhaiskasvattajien parissa. Oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisen päävastuu on ensisijaisesti lasten perheillä. (Stakes 2009, 39.)

3.3 Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma

Vaasan varhaiskasvatussuunnitelmaa on laadittu valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Suunnitelmassa on laadinnan perusteena käytetty varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia, jotka sisältävät yhteiskunnan järjestämän varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita ja kehittämisen periaatteita. Myös Vaasan lapsi- ja perhepoliittinen ohjelma (2002) ja Vaasan kaupungin esiopetussuunnitelma (2001) sekä Vaasan kaupungin visio ja sitä tukevat strategiat (2002) ovat olleet pohjana työssä. Vaasan varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen koottiin työryhmä, jota johtivat mentorit. Vasu-prosessi (varhaiskasvatussuunnitelma) lähti etenemään Vasu-kirjeiden kautta, joita laadittiin kaikkiaan 9 kappaletta. Kirjeiden avulla saatiin osallistettua koko Vaasan päivähoiton henkilöstä varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja lisäksi yksi kirjeistä oli osoitettu vanhemmille, joten näin saatiin myös vanhemmat mukaan laatimisprosessiin. Vaasan varhaiskasvatussuunnitelmassa esitetään henkilöstön ja vanhempien käsitys hyvästä ja tavoiteltavasta varhaiskasvatustyöstä Vaasassa. Visiona Vaasan varhaiskasvatussuunnitelmassa on: Hyvä lapsuus – hyvän elämän alku.

Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma sisältää kaikki samat elementit, mitkä löytyvät pohjalla olevasta valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman

perusteista. Vaasan varhaiskasvatussuunnitelmassa tärkeimmiksi arvoiksi varhaiskasvatuksessa on nostettu 3 asiaa:

-vuorovaikutustaidot ja toisen kunnioittaminen

-turvallisuuden tunne – rajat ja rakkaus

-terve itsetunto.

Vaasan varhaiskasvatussuunnitelman lopussa oli tuotu esiin kymmenen Vaasan varhaiskasvatuksen avainsanaa: kasvatuskumppanuus, konteksti, maahanmuuttajalapsi, orientaatio, reflektointi, saduttaminen, struktuuri, varhaiskasvatus, varhaiskasvatusympäristö ja vertaisryhmä. Kaikki avainsanat ovat tärkeitä ja niiden merkitys ja sisällöt nousevat esiin päivittäisessä varhaiskasvatustyössä nimenomaan Vaasassa. (Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma, 2003.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuodaan julki, että kaupunkien ja kuntien lisäksi niin itse päivähoitoyksikölle, kuin myös jokaiselle lapselle tulee laatia oma varhaiskasvatussuunnitelma. (Stakes 2009, 44-45.) Vaasan varhaiskasvatussuunnitelmassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta todetaan seuraavasti: ”Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhdessä vanhempien kanssa, jotta lapsen yksilöllisyys ja vanhempien näkemykset on mahdollista ottaa huomioon toiminnassa” (Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma, 2003). Yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmista kerrotaan, että ne laaditaan toimintasuunnitelmien muotoon ja niissä tulee ottaa huomioon lapsille laaditut varhaiskasvatussuunnitelmat siten, että toiminnasta saadaan muodostettua kokonaisuus, joka ottaa huomioon kaikkien osapuolien näkemykset. Tätä suunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään Vaasan varhaiskasvatuksen jatkuvan arviointiprosessin mukaisesti.

4. PIENRYHMÄTOIMINTA

Pienryhmäksi kutsutaan muutaman lapsen ryhmää, jotka henkilökunta on parhaaksi katsomallaan tavalla jakanut suuremmasta päiväkotiryhmästä. Entisaikojen suurien ryhmien liikuttelemisesta on siirrytty pitkälti pois ja varhaiskasvatuksessa pyritään enenevässä määrin toimimaan enemmän yksilöllisesti pienryhmätoimintaa hyväksikäyttäen.

Pienryhmätoiminta antaa edellytykset lapsiryhmän havainnointiin ja toiminnan arviointiin. pienryhmätoiminta mahdollistaa säännöllisen havainnoinnin. Pienryhmätoiminnan avulla lapsi saatiin ryhmässä paremmin näkyväksi ja hänen mielenkiinnon kohteensa, vahvuutensa ja tuen tarpeensa pystyttiin huomioimaan paremmin. On huomioitu, että pienryhmän sisällä voidaan parhaalla mahdollisella tavalla ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys ja näin kyetään eriyttämään pedagogisen toiminnan sisältöjä, tavoitteita ja menetelmiä lapsen taitojen ja ikätason mukaisiksi. (Heikka & Hujala & Turja & Fónsen 2011,55.)

Päivähoitopäivään liittyy luonnollisesti paljon vuorovaikutusta, niin lasten kuin aikuisten kesken. Petteri Mikkola ja Kirsi Nivalainen (2011, 20) ovat sitä mieltä, että lasta tulisi suojella liian suurelta vuorovaikutussuhteiden määrältä. Lapsen on helpompi toimia, jos aikuiset suunnittelevat päivään sellaisen rakenteen, että vuorovaikutussuhteiden määrä pysyy suhteellisen maltillisena. Mikkola & Nivalainen ovat laskeneet vuorovaikutussuhteiden määrää 22 lapsen ryhmässä, jossa on 3 aikuista. Lukema on valtava 600 vuorovaikutussuhteen verkosto edellä mainitun kokoisessa ryhmässä. Mikkola & Nivalainen ottivat vertailuksi 7 lapsen pienryhmän, jossa on yksi aikuinen. Vuorovaikutussuhteiden määrä tipahtaa roimasti, tällaisessa ryhmässä vuorovaikutussuhteiden verkostoja on 56. Verkostoja on edelleen pienryhmässäkin paljon, mutta paljon helpommin hallittava määrä kuin 600 vuorovaikutussuhdetta.

Päiväkodin toimivaa arkea voi parantaa pienillä tekijöillä. Kokemukset sekä lapsilla että aikuisilla vahvistavat käsitystä pienryhmätoiminnan tarpeellisuudesta ja toimivuudesta päiväkodin jokapäiväisessä arjessa. Lapsen on helpompi ja turvallisempi hallita omaa toimintaansa, tulla yksilönä paremmin näkyväksi ja olla oma itsensä kun lapsi saa viettää päivänsä pienessä ryhmässä. Lapsi voi toimia lähikehityksen vyöhykkeellä aikuisen tukemana pienryhmässä. Tämän mahdollistaa aikuiselta saama huomio, jota ei suuressa ryhmässä ole aina mahdollista saada. Tämän lisäksi aikuisen on helpompi havainnoida yksittäistä lasta, kun toimitaan pienessä ryhmässä. Aikuisten positiivinen kokemus pienryhmätoiminnasta on se, että voi paremmin keskittyä yksittäiseen lapseen ja on mahdollisuus saada kokemus siitä, että on oikeasti ehtinyt kohdata ryhmänsä lapset. Suurryhmätilanteessa aikuisen huomio menee koko ryhmän ohjaamiseen eikä yksittäiselle lapselle jää juurikaan aikaa. (Mikkola & Nivalainen 2011, 31-32.)

Pienryhmätoiminta antaa mahdollisuuksia laadukkaaseen vuorovaikutukseen. Pienryhmätoiminnan perustana on vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen. Lapsi saa vuorovaikutuksen myötä psyykkelleen aikuisen kannattelevaa vuorovaikutusta silloin kun lapsi sitä tarvitsee. Pienryhmässä lapsella on parempi mahdollisuus oppia suhteuttamaan omat taitonsa tilanteisiin sopiviksi ja lisäksi lapsi oppii tunnistamaan omien tekojensa seuraukset ja vaikutukset toisiin ihmisiin. (Mikkola & Nivalainen 2011, 33-34.)

Lapsen tulee myös osata toimia isommassa ryhmässä. Tästä tosiasiaista huolimatta, ei ole syytä tehdä vastakkainasettelua eri toimintatapojen välille. Pienellä ryhmällä kyetään parantamaan päiväkodin toimivaa arkea ja antamaan tukea lapsen kasvulle silloin, kun lapsi on vielä pieni. Tämä antaa paremmat mahdollisuudet lapselle myöhemmin toimia suuremmissa ryhmässä, kun perustana on turvallisesti opitut vuorovaikutustaidot ja uskotaan, että perusluottamus syntyy paremmin pienessä ryhmässä toimittaessa. Rauhallinen arki pienessä ryhmässä lisää lapsen hyvinvointia. Tämän lisäksi myös työntekijöiden hyvinvointi lisääntyy kun voi työpäivän päätteeksi todeta aidosti keskittyneensä johonkin yksittäiseen lapseen ja työntekijä kykenee oikeasti

kertomaan päivän päätteeksi vanhemmille mitä lapselle tänään kuuluu ja on kuulunut. (Mikkola & Nivalainen 2011, 33-34.)

4.1 Omahoitajuus

Omahoitajuus on yksi pienryhmätoiminnan mukanaan tuoma positiivinen suuntaus päivähoitoon. Omahoitajuus mahdollistaa työntekijöille keskittymisen pienempään määrään lapsia kerrallaan ja antaa näin mahdollisuuden niin työntekijälle kuin lapselle oppia tuntemaan toisensa paremmin.

Omahoitajan rooli korostuu etenkin päivähoidon aloitusvaiheessa. Päivähoitoon siirtyminen kotoa on lapselle aina suuri muutos- ja sopeutumisprosessi. (Hujala ym. 2011, 77.) Omahoitajalla on tärkeä tehtävä olla lapselle läsnä ja kannatella lasta päivähoitossa ja saada lapsi tuntemaan olonsa turvalliseksi. (Kanninen, Sigfrids 2012, 105.) Lapsen aloittaessa hoitosuhteen, on omahoitajalla päävastuu tutustuttaa lapsi uuteen hoitopaikkaan ja lapsiryhmään ja olisi hyvä jos omahoitajan työajat sovitettaisiin hoitosuhteen alussa lapsen hoitoaikojen mukaisiksi. (Hujala ym. 2011, 81.)

Jos lapsen päivähoitoon siirtyminen on lapselle suuri muutosprosessi, niin voidaan sen katsoa olevan sellaista myös vanhemmille. Vaikka varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten pääasiallinen tehtävä on lapsista ja heidän hyvinvoinnistaan huolehtiminen, tulee myös vanhemmat ottaa huomioon ja heidän asiantuntijuutensa omista lapsistaan. Omahoitajan tärkeä tehtävä on pitää yllä avointa suhdetta myös vanhempiin niin että vanhemmat ovat selvillä lapsen päivittäisistä kehitysaskeleista, joita mahdollisesti hoitopäivän aikana on tullut ilmi. Vanhemmille on kuitenkin syytä tuoda julki, että omahoitaja ei voi aina olla paikalla. Myös muut tiimin työntekijät ovat vastuussa lapsista ja näin myös heille voi kertoa ja heiltä voi kysyä päivänkulusta. (Kanninen, Sigfrids 2012, 105.)

Erityisesti pienet lapset tarvitsevat paljon aikuisen tukea ja läsnäoloa. He kirjoittavat myös, että alle 3-vuotiaalla lapsella ei ole kykyä sisäistää montaa aikuista turvallisuuden lähteeksi, näin ollen omahoitaja malli on paras

mahdollinen erityisesti näin pienten lasten kohdalla. Perusluottamuksen kannalta katsotaan olevan parasta, että pieni lapsi voi ensin kiintyä yhteen aikuiseen, ennen kuin hänen on mahdollista kiintyä useampaan aikuiseen. (Mikkola, Nivalainen 2011, 21.) ”Lapsen elämässä kannattelevia ja turvallisuutta tuottavia ovat turvalliset aikuiset, joiden kohtaamisessa toteutuu jatkuvuus. Ne ovat useimmiten hyvin arkisia, koruttomia ja vaatimattomia vuorovaikutustilanteita, joissa aikuisella on tietoisuus siitä, että hän on lapsen kasvua varten” (Mattila 2011, 23).

Venäläisen psykologi Vygotski on tuonut esiin käsitteen lähikehityksen vyöhyke. Tämä käsite tarkoittaa niitä taitoja, joita lapsi ei vielä itse täysin hallitse, mutta autettuna niihin kyllä kykenee. Kanninen ym. kertovat, että omahoitajan on mahdollista oppia tuntemaan ”omat” lapsensa niin hyvin, että pystyy virittäytymään heidän lähikehityksensä vyöhykkeelle ja näin ollen parhaiten kannatella lasta niissä asioissa, joihin tämä vielä tarvitsee apua. Omahoitaja tietää mitä lapsi jo osaa ja mitä lapsi on juuri oppimaisillaan. Tätä tietoa hyväksikäyttäen omahoitajalla on edellytykset toteuttaa päivän kulkua niin, että lähikehityksen tasolla olevat asiat toteutuvat päivän aikana ja lapsi saa niihin harjaannusta. Tällä tavalla hoitajalla on mahdollisuus tukea lasta kehityksessä seuraavalle tasolle. (Kanninen, Sigfrids 2012, 106.)

Kanninen ja Sigfrids toteavat omahoitajan olevan eräänlainen turvasatama lapselle. Kun lapsi on oppinut turvautumaan omaan hoitajaansa, käy hän välillä tankkaamassa turvaa omahoitajaltaan ja kykenee taas tämän jälkeen leikkimään muiden kanssa. Pienen lapsen ei tarvitse kyetä vielä toimimaan kokonaan omatoimisesti, ilman aikuisen turvaa ja apua. Omatoimisuuteen tulee kyllä pyrkiä, mutta on eri asia tukea lapsen autonomisuutta kuin jättää lapsi kokonaan selviytymään yksin. Lasten omien ajatusten ja aloitteiden tukeminen lisää heidän kokemusta siitä, että he pystyvät toimimaan itsenäisesti ja tähän tarvitaan aikuista turvasatamaksi. (Kanninen, Sigfrids 2012, 107.)

Omahoitajuus ei aina kuitenkaan välttämättä ole mutkatonta. Työyhteisöissä on monenlaisia työntekijöitä ja kaikki eivät välttämättä ole yhtä sensitiivisesti herkkiä kuin toiset. Tällöin voidaan puhua riittämättömästä omahoitajuudesta.

(Kanninen, Sigfrids 2012, 111.) Riittämättömät omahoitajat saattavat olla joko tunkeutuvia tai laiminlyöviä ja vältteleviä. Välttelevä hoitaja saattaa olla huomioimatta lapsen hätää, ei tarjoa syyliä sitä tarvittaessa tai on muulla tapaa reagoimatta lapsen tarpeisiin. Toisaalta lapsi saattaa joutua kokemaan klassista kaksoisviestintää. Tämä tarkoittaa sitä, että lapselle annetaan lohdutuksen sanoja, mutta muu elekieli ei tue näitä sanoja. Esimerkiksi lohdutetaan sanoin mutta samalla hoitaja saattaa tehdä aivan muita asioita, kuin keskittyä lapsen murheeseen. Tämä viestintätapa saattaa olla peruja ajatusmaailmasta ”lapsi tottuu pian siihen että on jatkuvasti sylissä” tai että lapsen pelätään tulevan hemmotelluksi jos hänen hätäänsä vastataan liian pikaisesti. Näiden ajattelumaailmojen katsotaan olevan kaukana todellisuudesta tänä päivänä. (Kanninen, Sigfrids 2012, 111-112.)

Omahoitajuuden hankaluutena ovat myös sairauslomat ja muut lomat tai jos omahoitaja vaihtaa työpaikkaa. Tällöin omahoitajuussuhde katkeaa ja pitää luoda uusi omahoitajasuhde. On katsottu, että kiintymyssuhteen muotoutumiseen kuluu aikaa lapselta vähintään 6-12 kuukautta. Jos omahoitaja vaihtuu tiheästi, ei kiinteää suhdetta ole mahdollista luoda. Parhaassa tapauksessa omahoitaja säilyy samana toimintakauden ja mahdollisesti jopa sen yli, mutta jos vaihto kuitenkin tulee pitää siitä kertoa niin lapselle kuin vanhemmille mitä pikimmin.

4.2 Omahoitajuus hoitopäivän aikana

Omahoitajan tehtävä päiväkotipäivän aikana on olla oman lapsiryhmänsä kanssa mahdollisimman pitkään joka tilanteessa, niin paljon kuin työajat antavat siihen mahdollisuuden. Käytännön toimintatilanteissa esimerkiksi askartelu tilanteissa on luontevaa, että omahoitaja toimii ryhmänsä kanssa omassa tilassaan. Lisäksi eri siirtymätilanteet on hyvä luoda sellaisiksi, että omahoitaja siirtyy oman ryhmänsä kanssa vuorotellen toisten ryhmien kanssa. Pukeutumistilanteet ovat tavanomainen ”ruuhkatilanne” päiväkodissa. Tästäkin hetkestä voi saada sujuvan ja hyvän opetustuokion, kun koko lapsiryhmä ei ole kerralla pukeutumassa vaan yksi hoitaja on oman pienen ryhmänsä kanssa eteistilassa. Pukeutumistilanne voi

myös parhaassa tapauksessa olla miellyttävä vuorovaikutustilanne, niin lapselle kuin aikuisellekin. (Kanninen, Sigfrids 2012, 121.)

Ruokailuhetket on myös hyvä luoda rauhallisiksi, koska ne ovat myös yksi opetustuokio. Ruokailutilanteessa omahoitajalla on mahdollisuus, lasten iän niin salliessa, keskustella omien lastensa kanssa ja näin samalla näyttää esimerkkiä hyvistä ruokailutavoista. (Kanninen, Sigfrids 2012, 121.)

Omahoitajaksi valitaan eri päiväkodeissa eri tavoin. Siihen vaikuttavat monet eri tekijät, esimerkiksi päiväkodin koko ja resurssit. Omahoitajuuden valintaan vaikuttaa se, jos lapsella joka aloittaa päivähoidon on sisaruksia samassa päiväkodissa. Tällöin pyritään, jos mahdollista, ottamaan sama omahoitaja sisaruksille. Tähän ryhdytään etenkin sellaisessa tapauksessa, jos yhteistyö on sujuvaa ja omahoitaja tuntee perheen hyvin jo entuudestaan. (Kanninen, Sigfrids, Backman 2009, 144-145.)

Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle valitaan omahoitaja sen mukaan, kuka henkilökunnasta kokee olevansa riittävän turvallinen aikuinen erityiselle lapselle. Erityislapsen kohdalla saatetaan omahoitajuus jakaa kahden hoitajan kesken, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Jos hoitajalla on jokin aiempi kontakti vanhempiin, esimerkiksi sukulaisuussuhde, tällöin pyritään lapselle löytämään joku muu omahoitaja. Tämä siitä syystä, että monen hoitajan mielestä saattaa olla epämiellyttävää ottaa puheeksi vaikeita asioita, jos vanhemmat ovat liian tuttuja. Ikä ja sukupuoli katsottiin myös yhdeksi mahdolliseksi omahoitajuuden jako perusteeksi. Omahoitajuus pyritään jakamaan siten, että yhdelle hoitajalle ei keräydy liian montaa omahoidettavaa, vaan omahoitajuus jakaantuu tasaisesti henkilökunnan kesken. Uuteen ryhmään siirryttäessä, katsotaan ensin omahoitajan jo olemassa olevaa lapsiryhmää, sitten katsotaan miten kukakin lapsista parhaiten sopii jo olemassa olevaan omahoitajuus ryhmään. Uusille hoitajille ja sijaisille jaetaan vähemmän omahoitajuus vastuuta. Lyhytaikaisille sijaisille ei pääsääntöisesti jaeta ollenkaan omahoitajuutta, sillä tällöin ei omahoitajuuden jatkumo toteudu. (Kanninen, Sigfrids, Backman 2009, 144-145.)

5. PIENRYHMÄTOIMINNAN SUUNNITTELU

Pienryhmätoiminnan suunnittelu lähtee aina lapsen tarpeista kasvattajan lapsista ja lapsiryhmästä tekemistä havainnoinneista. Pienryhmätoiminnan perustana on vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen. (Mikkola ym 2009, 33.) Yksittäistä toimintaa suunniteltaessa on otettava huomioon lapsen kehitystaso ja lapsiryhmän kokoonpano. Pienryhmätoiminnan tulee olla luonteeltaan sellaista, johon kaikki lapset voivat tasavertaisesti osallistua, joten pienryhmät olisi hyvä jakaa ikä- ja kehitystason mukaisesti. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen, Kurvinen 2006, 463-466.)

Toimintatuokiota suunniteltaessa on otettava huomioon sen tavoitteet, kulku ja mahdolliset välineet joita toiminnan toteuttamiseen tarvitaan. On tärkeää miettiä miten saa motivoitua lapset toimintaan. (Kaminen, 2012.) Mikäli lapset eivät ole motivoituneita, on suuri riski että toimintatuokio ei tue lapsen oppimista ja toimintatuokion tavoitteet eivät toteudu. Toimintatuokiot tulee suunnitella huolellisesti ja suunnitelmaan on hyvä jättää hieman joustoa, jos jokin muu teema sattuu kiinnostamaan lapsia enemmän. Suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon käytettävissä olevat tilat. Niiden tulee olla rauhallisia ja kiireettömiä.

Pienryhmätoimintaa suunniteltaessa on syytä ottaa huomioon myös mahdolliset henkilökunnan sairaustapaukset. On hyvä tehdä varasuunnitelma poissaoloja varten, jotta pystytään takaamaan pienryhmätoiminnan jatkuvuus. (Mikkola ym 2009, 37.)

Lapset jaetaan pysyviin pienryhmiin toimintakauden alussa, ja jokaiselle pienryhmälle nimetään pysyvä kasvattaja ns. omahoitaja, joka vastaa pienryhmän arjen sujumisesta. Pienryhmän pysyvyydellä taataan lapsille mahdollisuus ryhmäytyä kunnolla omaan pienryhmäänsä. Pysyvyyden ansiosta lapsi oppii tuntemaan oman pienryhmänsä lapset ja oppii luottamaan heihin. Kun lapsi on ensin ryhmäytynyt omaan pienryhmäänsä, on hänen helpompi jatkossa liittyä suurempaan ryhmään sujuvasti. (Mikkola ym. 2009, 34.)

5.1 Yksilöhavainnointi

Havainnointi on yksi varhaiskasvattajan tärkeimmistä työtehtävistä, sillä sen avulla saadaan lapsesta tietoa lapsen kehitystasosta ja selviämiskyvystä omassa toimintaympäristössä. (Vilén ym. 2006, 167.) Havaintoja erilaisista tilanteista päivittäin. Havainnoinnille olisi hyvä järjestää oma aikansa, jotta saadaan mahdollisimman tarkkoja ja yksityiskohtaisia havaintoja aikaan. Vapaat leikkitilanteet ovat parhaimpia lapsen leikkitaitojen ja sosiaalisten suhteiden havainnointiin. Havainnoinnin lähtökohtana on kasvattajan puhdas halu oppia tuntemaan ja ymmärtämään lasta. Mielikuvat saattavat helposti ohjata havainnointia, joten kasvattajan tulisi pyyhkiä mielestään kaikki ennakkoluulot lasta kohtaan.

Havainnointi on lapsen edun mukaista, mikäli kasvattaja toimii ammatillisesti ja objektiivisesti, sulkien mielestään omat ja mahdolliset muilta kasvattajilta kuulemansa ennakkokäsitykset lapsesta. Mikäli näin ei toimita voivat havainnointitulokset sisältää tulkintoja tai vääristymiä, mikä puolestaan vaikuttaa lapsen tuen tarpeen ja laadun arviointiin. Yksilöhavainnoinnissa kasvattaja saa tarkkaa tietoa lapsen kehityksen eri osa-alueista ja oppii tuntemaan lapsen paremmin. Havainnoinnin avulla saa selville lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, yksittäiset taidot ja osa-alueet joissa on vielä hieman vaikeuksia. Havainnointi myötä kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus voi parantua, sillä lapsi tulee kasvattajalle paremmin tutuksi. (Koivunen 2009, 24-25.)

5.2 Ryhmähavainnointi

Ryhmähavainnoinnin kohteena voi olla esimerkiksi sosiaaliset suhteet, ryhädynamiikka ja ryhmän toimivuus, sekä siihen vaikuttavat tekijät. Ryhmähavainnoinnin tulokset ovat tärkeitä toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja toteutuksessa. Havainnoinnin perusteella kasvattaja pystyy arvioimaan miten oppimisympäristöä tulisi muokata ja millä keinoilla voidaan vaikuttaa ryhädynamiikkaan ja sosiaalisiin suhteisiin.

Havainnointituloksien pohjalta kasvattaja pystyy suunnittelemaan toiminnan niin että se palvelee yksittäistä lasta ja lapsiryhmää parhaalla mahdollisella tavalla. Kasvattajan on helpompi pohtia toiminnallisia pienryhmiä kun on ensin tutustunut lasten tarpeisiin, sosiaalisiin suhteisiin ja ryhmädynamiikkaan. (Koivunen 2009, 25.)

5.3 Lapsilähtöinen toiminta

Lapsen aktiivista roolia painottavasta kasvatuksesta käytetään varhaiskasvatuksessa käsitettä lapsilähtöinen toiminta

Lapsilähtöisen toiminnan pohjana on jokaisen lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen ja tarpeiden tunnistaminen (Kalliala 2008, 22). Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen omaan kulttuuriin, kokemuksiin ja toimintaan pohjaavaa opettamis- ja oppimisprosessia. Lapsilähtöisen prosessin toimijana on lapsi itse. (Vilén ym 2006, 222.) Kasvatuksen ja toiminnan suunnittelu lähtee aina lapsesta, ja hänen tarpeistaan, jolloin avainasemassa toiminnan suunnittelulle on lapsen kuuleminen ja havainnoiminen. Lapsi oppii parhaiten kun hän on aidosti kiinnostunut opittavasta asiasta. Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsen omaehtoista päätöksentekoa ja aloitteellisuutta tuetaan ja hänen myönteistä minäkuvaansa vahvistetaan tarjoamalla onnistumisen kokemuksia. (Kaminen, 2012.) Toimintaa ja spontaanin oppimisen edellytykset tulisi suunnitella niin että jokainen lapsi huomioidaan yksilönä, eikä vain osana ryhmää. (Kalliala 2008, 22.)

5.4 Pienryhmän omahoitaja

Omahoitaja vastaa pienryhmän arjen sujumisesta. Omahoitajuuden myötä lapsi pystyy sisäistämään yhden aikuisen kunnolla. Lapsi oppii luottamaan siihen, että hänestä pidetään hyvää huolta ja hänestä välitetään. Pienryhmän omahoitajan tehtävänä on auttaa lasta liittymään pienryhmään, ja tulemaan osaksi pienryhmäänsä, ja myöhemmin myös osaksi koko lapsiryhmää. Omahoitaja vastaa myös pienryhmänsä lasten havainnoinnista ja dokumentoinnista. Dokumentoinnin

välineenä voi olla esimerkiksi kasvunkansio. Pienryhmien omahoitajia jakaessa tulee ottaa huomioon mahdolliset erityistä tukea tarvitsevat lapset. Mikäli lapsiryhmässä on erityistä tukea tarvitsevia lapsia, tulisi heidän pienryhmänsä omahoitajaksi nimetä kasvattaja jolla on eniten ammatillista osaamista. Näin pystytään takaamaan lapselle paras mahdollinen tuki sillä omahoitaja pystyy ohjaamaan oppimisprosessia. (Mikkola ym 2009, 34.)

6. LAPSEN SOSIAALINEN KEHITYS

Lapsen sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan mm. lapsen vuorovaikutustaitoja ja kykyä toimia ja tulla toimeen muiden kanssa. Sosiaalisella kehityksellä voidaan tarkoittaa myös yksilön kehittymistä erilaisten ryhmien ja sosiaalisten yhteisöjen jäseneksi. Lapsen sosiaaliseen kehitykseen vaikuttavat erityisesti vanhemmat, joten sosiaalista kehitystä voidaankin tarkastella kiintymyssuhdeteorian ja vertaissuhteiden, eli toisten lasten pohjalta. (Vilén ym. 2009, 156; Nurmiranta, Leppämäki, Horppu 2009,45.)

6.1 Vertaissuhteet

Vertaisilla tarkoitetaan ikätovereita, kavereita, ystäviä tai sisarusia. Vertaissuhdeteorian mukaan toisten lasten vaikutus on voimakkaampi kuin vanhempien. Lapsen kehityksen myötä vertaissuhteet tulevat yhä tärkeämmäksi. Vertaisryhmien avulla lapsi voi harjoitella erilaisia rooleja ja oppia uusia taitoja, lisäksi vertaissuhteet toimivat eräänlaisina peilisuhteina lapsen minäkuvalle. Vertaissuhteilla on tärkeä merkitys lapsen sosiaalisten taitojen oppimiselle ja persoonallisuuden kehitykselle. Lapsen ristiriitojen ratkaisutaidot kehittyvät vertaisryhmissä. (Nurmiranta ym. 2009, 58; Vilén ym. 2006, 156.)

6.2 Kiintymyssuhdeteoria

Kiintymyssuhdeteoriassa on kyse vauvan tai pienen lapsen, ja hänen huoltajansa välisestä kiinteästä suhteesta. Teorian lähtökohtana on lapsen synnynnäinen tarve kiinnittyä toiseen ihmiseen. Teorian taustalla on John Bowlby, joka pyrkii selvittämään myös miksi ihmiset pyrkivät muodostamaan vahvoja, kestäviä ja valikoivia suhteita toisiinsa. Bowlbyn mukaan lapsen kaksi ensimmäistä elinvuotta ovat kiintymyssuhteiden kannalta tärkeimpiä. Kahden ensimmäisen elinvuoden aikana lapsen tulisi saada jatkuvaa hoitoa hänen tärkeimmältä kiintymyksen kohteelta, yleensä äidiltä. (Bowlby's attachment theory). Kiintymyssuhdeteoria kuvaa erilaisia vuorovaikutusprosesseja, joiden avulla lapsi oppii säätelemään omaa sisäistä maailmaansa, tunteitaan ja tarpeitaan aikuisen

avulla. Kiintymyssuhteiden avulla lapsi luo erilaisia käsityksiä itsestään ja muista. Varhaiset kiintymyskokemukset ovat tärkeitä lapsen myöhemmälle kehitykselle, ne luovat pohjan perusluottamukselle itseään ja muita kohtaan. Bowlby erittelee kiintymyssuhteen kolmeen eri kategoriaan seuraavalla tavalla: turvallinen, turvaton välttelevä, turvaton ristiriitainen ja jäsentymätön. (Nurmiranta ym. 2009, 48-50; Kaminen 2012.)

Turvallinen

Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsen tarpeisiin vastataan ja tunteet ilmaistaan avoimesti. Lapsen annetaan tuoda kaikki tunteensa esille, myös kielteiset ja negatiiviset. Tunteiden ilmaiseminen on johtanut hoivaajan myötätuntoiseen lähestymiseen ja sitä seuraavaan huojennukseen. Lapsen elämässä vallitsee rytmi, säännönmukaisuus ja ennakoitavuus. Turvallisissa kiintymyssuhteissa lapsi on oppinut luottamaan siihen että vanhempi on aina saatavilla. (Nurmiranta ym. 2009, 48-49; Kaminen 2012.) Turvallinen kiintymyssuhde ennustaa lapselle hyvää itsesääätelykykyä, sekä kykyä tunnistaa ja ilmaista paremmin omia tunteitaan, sekä hyviä sosiaalisia valmiuksia. Turvallisesti kiinnittyneillä lapsilla on paremmat valmiudet selvitä erilaisista arjen konfliktitilanteista ja erimielisyyksistä toisten ihmisten kanssa. (Rusanen 2011, 64.)

Turvaton välttelevä

Turvattomassa ja välttelevässä kiintymyssuhteessa vanhempi ei kykene vastaanottamaan lapsen tunteita, ja ymmärtämään hänen tarpeitaan. Ajan myötä lapsi oppii tukahduttamaan tunteensa ja peittämään tarpeensa. Lapsi on tottunut siihen että vanhempi ei ole aina saatavilla. Välttelevä lapsi on yksinäinen, joka usein saattaa jäädä tottelevaisuuden ja kiltteyden varjoon. Lapsi pyrkii miellyttämään vanhempiaan, ja tekemään kaikkensa, jotta he ovat tyytyväisiä. (Nurmiranta ym. 2009, 48-49; Kaminen 2012.)

Turvaton ja ristiriitainen

Turvattomassa ja ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa vanhempi toimii epäjohdonmukaisesti suhteessa lapsen tunnekokemuksiin. Vanhempi suhtautuu lapseen kylmästi ja välinpitämättömästi. Lapsi ilmaisee tunteitaan yliampuvan voimakkaasti ja reagoi suurelta osin saadakseen huomiota. Lapsi joutuu elämään jatkuvassa valmiustilassa, sillä häne ei voi luottaa siihen että aikuinen on aina hänen saatavillaan. Lapsen on vaikea hallita tunteitaan, ja hän saattaa hakea huomiota vanhemmilta valtavilla raivokohtauksilla. Turvattomassa kiintymyssuhteessa lapsi on stressaantunut, joka saattaa näkyä ärtyisyytenä ja impulsiivisuutena. (Nurmiranta ym. 2009, 48-49; Kaminen 2012; Kinnunen 2003, 37.)

Jäsentymätön

Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa kiintymyssuhdetta ei ole vielä päässyt muodostumaan kunnolla, sillä lapsi ei saa kokoa riittävästi vuorovaikutustilanteita saman ihmisen kanssa. Taustalla saattaa olla vanhempien ongelmat. Jäsentymätön kiintymyssuhde on sekoitus välttelevää- ja ristiriitaista kiintymyssuhdetta. (Nurmiranta ym. 2009, 48-49; Kaminen 2012.)

7. LEIKKI-IÄN SOSIAALINEN KEHITYS

Vuorovaikutussuhde aikuiseen on pienen lapsen elämässä merkityksellisin vuorovaikutussuhde. Vasta toisen ja neljännen ikävuoden välillä lapsen vuorovaikutuksen painopiste alkaa siirtyä toisiin lapsiin ja heiltä saatuun hyväksyntään ja huomioon. Sosiaalinen kehitys on sidoksissa lapsen kielen, ajattelun ja motoristen taitojen kehittymiseen. (Nurmiranta ym. 2009, 57.)

Lapsi oppii sosiaalisia perustaitoja 2-4-vuotiaana. Näitä taitoja ovat esimerkiksi toisten kuunteleminen, oman itsensä ilmaisu ja puhuminen omalla vuorollaan. Lapsi haluaa olla kaikessa mukana, ja on hyvin kiinnostunut siitä mitä aikuinen tekee. 2-4-vuotias lapsi osaa toimia yksin vain hetkittäin arkipäivän tilanteissa ja sosiaalisissa kanssakäymisissä, hän tarvitsee vielä paljon aikuisen tukea arjen toimintoihin. 2-4-vuotiaana lapsen mielikuvitus alkaa kehittyä ja olemaan entistä vilkkaampi, minkä vuoksi lapsi saattaa pelätä enemmän, joka voi näkyä varovaisuutena uusissa tilanteissa. (Nurmiranta ym. 2009, 57; Vilén 2006, 159.)

4-7-vuotiaana lapsen sosiaaliset taidot kasvavat monimutkaisemmiksi. Lapsi ei ole enää niin itsekeskeinen kuin aikaisempina ikävuosinaan, hänen vastavuoroisuus kehittyä, ja hän osaa ottaa huomioon toisten ihmisten toiveet. Lapsi oppii kehuaan, osoittamaan myötätuntoa ja jakamaan tavaroitaan. (Nurmiranta ym. 2009, 57; Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2012.)

Yleensä jo neljä ja viisivuotiaat lapset ymmärtävät tekojensa seurauksia ja tietävät miten toimia erilaisissa arkielämän tilanteissa, kuten esimerkiksi ruokapöydässä, kylässä tai päiväkodissa. Neljä ja viisivuotiaiden on kuitenkin vielä vaikea hallita tunteitaan niin, että he jaksaisivat koko ajan keskittyä ja muistaa arjen kirjoittamattomia sääntöjä. Lapset osaavat jo itse selvittää ristiriitatilanteita, mutta usein tarvitsevat aikuisen niihin tueksi. (Nurmiranta ym. 2009, 57.)

6-vuotiaana lapsi leikkii yhä enemmän ja haluaa erilaisia aktiviteetteja harrastusten muodossa. 6-vuotiaana toverisuhteet ovat lapselle yhä tärkeämmät, ja hän haluaa kaverin leikkeihin mukaan. 6-vuotiaana lapset osaavat jo leikkiä yhdessä

sovittujen sääntöjen mukaan, aikuisen tukemana. Lapsi alkaa kokeilla rajojaan, ja rupeaa miettimään isoksi kasvamista. Hän ymmärtää sosiaalisia tilanteita ja osaa ilmaista mielipiteensä. 6-vuotiaana lapsi on oppinut paljon, hän on omaksunut arvoja ja sääntöjä vanhemmiltaan ja häntä hoitaneilta ihmisiltä. (Nurmiranta 2006, 57-59.)

7.1 Leikin merkitys lapsen kehitykselle

Leikillä on suuri merkitys lapsen elämässä ja se tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Leikki on silta lapsen ja hänen ympäristönsä välillä. Leikin avulla lapsi tutustuu ympäristöönsä. Leikki on välttämätöntä lapsen emotionaaliselle, sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. Leikkiessä lapsen syy-seuraus ajattelu kehittyy. Myös lapsen luova ajattelu, ongelmanratkaisutaito ja kyky erottaa ulkoinen todellisuus leikistä kehittyvät. Leikkiessään lapsi oppii esineiden käsittely- ja toimintatapoja, yhteistoimintaa ja sääntöjä sekä tunteiden säätelyä. Myös lapsen itseluottamus ja omiin kykyihinsä luottaminen kasvavat leikin avulla. Leikki opettaa ymmärtämään sosiaalista vuorovaikutusta, moraalialia ja arvoja sekä vastaanottamaan empatiaa toisilta leikkijöiltä. Lapsen kyky tulla toimeen toisten lasten kanssa kehittyy leikin aikana, sillä leikkiessä on sovittava asioista ja säännöistä yhdessä toisten lasten kanssa. Leikki on lapselle luontainen tapa sopeutua ympäristöstä ja itsestä tuleviin paineisiin ja etsiä niille luovia ratkaisuja. Leikissä lapsi voi harjoitella erilaisia taitoja ilman epäonnistumisen pelkoa. Leikissä lapsi käsittelee tunnekokemuksiaan. Lapsi leikkii sitä mitä on kokenut. Leikin avulla lapsi purkaa pelkonsa, aggressionsa, jännityksensä, mutta myös mielihyvän ja ilon tunteet. Leikki voi olla lapselle myös pakotie kovasta ja kestävämmästä todellisuudesta. Elämän vaikeissa tilanteissa lapsi saattaa säilyttää tasapainonsa elämällä mielikuvitusmaailmassa. (Nurmiranta ym. 2006, 59-60; Koivunen 2009, 40; Kaminen 2012; Hellström 2010, 183.)

8. PIENRYHMÄTOIMINNAN MERKITYS LAPSEN SOSIAALISESSA KEHITYKSESSÄ

Tutkimusten mukaan lapsen sosiaalisten taitojen kehittäminen on tehokkainta pienessä, 3-5 lapsen ryhmässä, eli pienryhmässä. Pienryhmä muodostetaan luonnollisen lapsiryhmän sisälle. Usein isossa ryhmässä lapselle muodostuu jokin tietty rooli, josta on kovin vaikea päästä irti ilman että ryhmäläiset muuttavat käsitystään.

Pienryhmätoiminnalla voidaan vaikuttaa lapsen kykyihin toimia muiden lasten kanssa, jonka avulla voidaan muuttaa toisten lapsen asenteita ja saada lapsi irrottautumaan aiemmasta roolistaan. Pienryhmässä lapsella on mahdollisuus luoda positiivisia suhteita aluksi muutamaan ryhmäläiseen, jonka jälkeen isoon ryhmään liittyminen sujuu lapselta luontevammin. Muiden pienryhmän jäsenten myötä voi sosiaalisilta taidoiltaan heikomman lapsen asema muuttua koko ryhmässä. (Vilén ym. 2006, 463.)

9. PÄIVÄHOITOA KOSKEVA LAINSÄÄNÄNTÖ

Kuntien tulee huolehtia siitä että päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana, sellaisin toimintamuodoin ja sellaisessa laajuudessa kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kuntien on lisäksi huolehdittava että päivähoitoa voidaan antaa lapsen omalla äidinkielellä, suomen- ruotsin- tai saamenkielellä. (36/1973 §11)

Lasten päivähoitolaissa päivähoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Päiväkotihoidon voidaan järjestää sitä varten varatuissa tiloissa, perhepäivähoitoa hoitajan yksityisessä kodissa, tai muussa kodinomaisessa ympäristössä, leikkitoimintaa ja muuta päivähoitotoimintaa puolestaan niiden tarkoitusta varten varatuissa paikoissa. (§ 1)

Päivähoitoon oikeutettuja lapsia ovat ne jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusiässä, myös sitä vanhemmat lapsen voivat saada päivähoitoa mikäli erityiset olosuhteet sitä vaativat, eikä hoitoa ole muuten saatavissa. Päivähoito on pyrittävä järjestämään niin että se tarjoaa lapsen kasvatukselle ja hoidolle sopivan jatkuvan hoitopaikan niinä vuorokauden aikoina kun lapsi sitä tarvitsee. (§ 2)

Päivähoidon tavoitteena on tukea hoidossa olevan lapsen perhettä heidän kasvatustehtävässään, sekä edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehittymistä yhdessä vanhempien kanssa. Päivähoidon tulee tarjota lapselle pysyvät, lämpimät ja turvalliset ihmissuhteet, monipuolista toimintaa joka tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä lapsen yksilölliset lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvu-ympäristö. (§ 2a)

Päivähoidon tulee edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä, ottaen huomioon lapsen ikä ja yksilölliset tarpeet. Hoidon tulee edistää lapsen esteettistä, älyllistä, ettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen

tukemisessa tulee kunnioittaa lapsen ja hänen perheensä uskonnollista vakaumusta. (§ 2a)

Kunnan on järjestettävä päivähoidossa olevalle lapselle tarpeellinen ravinto, jollei leikkitoiminnassa sen luonteesta muuta johdu. (§ 2b)

Mikäli lapsi tarvitsee erityistä tukea ja kasvatusta, tulee hänelle laatia kuntoutussuunnitelma yhdessä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan muun sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa. (§ 7a)

Päiväkodissa tulee hoito- ja kasvatustehtävissä olla vähintään yksi henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen (804/92) mukainen kelpoisuus (239/1973)

Lasten päivähoidon asetuksessa on säädetty vaatimuksia koskien päivähoidon henkilökuntaa. Asetuksen mukaan päiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä tulee olla vähintään yksi ammatillisen kelpoisuuden omaava henkilö enintään seitsemää kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden. Enintään neljää alle kolmivuotiaasta lasta kohden päiväkodissa tulee kasvatustehtävissä olla vähintään yksi ammatillisen kelpoisuuden omaava henkilö. Päiväkodin hoito- ja kasvatustehtävissä tulee olla vähintään yksi henkilö, jolla on ammatillinen kelpoisuus, enintään 13 osapäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden. Mikäli päiväkodissa on yksi tai useampi lapsi joka on erityisen hoidon ja kasvatuksen tarpeessa, on tämä otettava huomioon hoidettavien lasten lukumäärässä, tai hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvien henkilöiden lukumäärässä, ellei päiväkodissa ole kyseisiä lapsia varten erityistä avustajaa. (§ 6)

Kunta voi poiketa laissa säädetyistä suhdeluvuista, mikäli lasten keskimääräiset hoitopäivät ovat jatkuvasti tai huomattavasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. Poikkeaminen voi tapatua siten, ettei lapsi ole muutoin kuin lyhytaikaisesti yhtäaikaisesti hoidossa enempää kuin kokonaissuhdeluku edellyttää. (§ 6)

Perhepäivähoidossa voidaan hoitaa samanaikaisesti enintään neljää lasta, mukaanluettuina perhepäivähoitajan omat lapset, jota eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä. Lisäksi perhepäivähoidossa voidaan hoitaa yhtä esiopetuta saavaa lasta, perusopetuksen aloittanutta tai sellaista kunnan järjestämässä osapäivähoidossa olevaa lasta, joka aloittaa perusopetuksen toimintavuotta seuraavana vuonna. (§ 8)

Mikäli perhepäiväkodissa hoidetaan yhtä tai useampaa erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevaa lasta, tulee tämä ottaa huomioon perhepäiväkodissa samanaikaisesti hoidettavien lasten lukumäärässä, jollei kyseistä lasta varten ole erityistä avustajaa. (§ 8)

10. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia pienryhmätoiminnasta. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Tutkimus toteutettiin syksyllä 2012.

10.1 Aiheen valinta

Idea tutkimuksen aiheeksi syntyi pienryhmätoiminnan ajankohtaisuuden ja opinnäytetyön kirjoittajien mielenkiinnon pohjalta. Kun aiheen valitsee tutulta alueelta, on siihen usein syntynyt jo kiinnostus ennakkoon, ja siitä halutaan saada lisää tietoa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 72.) Opinnäytetyön kirjoittajat työskentelevät varhaiskasvatuksen parissa, joten mielenkiinto aihetta kohtaan oli suuri. Ajatus ennen tutkimuksen tekoa oli, että pienryhmätoiminnan järjestäminen saattaa olla haasteellista, joten haluttiin lähteä selvittämään onko oletamus oikea, ja minkä varhaiskasvattajat kokevat haasteelliseksi pienryhmätoiminnan suunnittelulle ja toteutukselle. Lisäksi haluttiin saada selville pienryhmätoiminnan mukanaan tuomia etuja ja haasteita. Haluttiin myös selvittää miten henkilökunta asennoituu ja sitoutuu pienryhmätoimintaa. Toivottiin että saadaan vastaus siihen, miten lapsilähtöistä pienryhmätoimintaa on ja kuinka lasten toiveet otetaan huomioon pienryhmätoiminnan suunnittelussa. Tutkimuksella haluttiin hankkia ideoita ja tietoa työhön lasten parissa.

10.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus valittiin sen vuoksi, että siinä tutkittiin ihmisten väliseen kanssakäymiseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvää aihetta, johon ei ole olemassa erinäisiä mittareita. Hanna Vilkan kirjassa Tutki ja kehitä (2005) kirjoitetaan, että laadullisessa tutkimusmenetelmässä ”tavoitteena ovat ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudestaan.” (Vilka 2005, 97.) Laadullinen tutkimus on suosittu sosiaalialalla, sillä se pyrkii vastaamaan laadullisiin, eikä niinkään määrällisiin kysymyksiin.”Lähtökohtana kvalitatiivisessa, eli laadullisessa tutkimuksessa on

todellisen elämän kuvaaminen.” (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositetaan ihmistä tiedonkeruun välineenä (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Tutkimuksessa annetaan sijaa tutkimuksen kohdehenkilöiden omille tulkinnoille ja mielipiteille. Kohdetta pyritään kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Nyman, 2011.)

10.3 Aineistonkeruumenetelmä

Tutkimuksessa käytettiin aineistonkeruumenetelmänä haastattelulomakkeita. Pertti Alasuutarin teoksessa *Laadullinen tutkimus* (1995) todetaan, että haastattelulomake tutkimukselle ominaista on että halutut havainnot rajataan jo siinä vaiheessa, kun lomaketta laaditaan. Kyselylomakkeen laatijalla on mahdollisuus rajata keräämänsä informaation sisältö jo lomaketta laatiessaan. (Alasuutari 1995, 42.) Haastattelulomakkeet koettiin parhaimmaksi vaihtoehdoksi, sillä päiväkodin arki on usein hyvin kiireistä, joten varsinaisen haastatteluajan löytäminen olisi ollut hankalaa. Haastattelulomakkeessa pidettiin tärkeänä sitä, että kysymykset koskevat päiväkodin konkreettista arkea, ja henkilökunnan omia tuntemuksia pienryhmätoimintaa kohtaan. Haastattelulomakkeisiin koottiin 12 kysymystä, jotka koettiin tärkeäksi tutkimuksen kannalta. (Liite 3) Haastattelulomakkeet lähetettiin neljään vaasalaiseen päiväkotiin, jossa tiedettiin pienryhmätoiminnan toteutuvan.

Suurin osa haastattelulomakkeen kysymyksistä oli avoimia kysymyksiä. Avoimilla kysymyksillä tarkoitetaan valmiiksi asetettuja kysymyksiä, joille on jätetty tyhjä vastaustila (Hirsjärvi ym. 2009, 198). Alkuun kysyttiin hieman taustatietoja ryhmän koosta ja ikäjakaumasta, sekä henkilökunnan määrästä ja koulutustaustasta. Loput kysymykset koskivat pienryhmätoimintaa ja sen toteutumista, sekä henkilökunnan omia mielipiteitä pienryhmätoiminnan arjesta. Viimeinen kysymys oli jätetty vapaaehtoiselle vapaalle sanalle, mikäli haastateltavilla tulisi jotain mieleen, mitä emme olleet vielä kysyneet. Kysymyksistä yksi oli strukturoitu, eli siihen oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot.

10.4 Tutkimuksen vaiheet

Tutkimuksen aihe valittiin alkuvuodesta 2012. Myönteinen päätös tutkimuslupa-anomukseen saatiin lokakuun alussa 2012 ja heti tämän jälkeen toimitettiin tutkimuksen kyselylomakkeet valittuihin päiväkoteihin. Vastaukset saatiin lokakuun 2012 puolivälissä, jonka jälkeen tutkimustulokset analysoitiin.

10.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuteen on olemassa erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen mittaamiseen liitetään käsitteet reliabelius ja validius. Reliabelius tarkoittaa tutkimustuloksen toistettavuutta, eli kun kysymykset toistetaan, tulisi vastausten pysyä samoina. Validius tarkoittaa tutkimustulosten pätevyyttä, eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä mitä tarkoitus mitata. (Nyman, 2012.)

Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimuskohteen ajankohtaisuus, ja saatavilla olevat tuoreet lähteet. Koottu teoriaosuus ja saadut tutkimustulokset mukailevat toisiaan, mikä lisää tutkimustulosten validiutta.

Tutkimuksen eettisyydessä on kyse tutkijan ja tutkittavan organisaation välisestä luottamuksellisesta suhteesta. Tutkijalla tulee olla hyväksytty tutkimuslupa-anomus ennen aineistonkeruuta. Tutkimuksen eettisyyden noudattaminen edellyttää myös haastateltavan henkilön yksityisyydensuojan säilyttämistä.

Ennen haastattelulomakkeiden lähettämistä lähetettiin Vaasan varhaiskasvatusjohtajalle tutkimuslupa-anomuksen (liite 1), jossa oli liitteenä tutkimussuunnitelma ja tutkimuskysymykset. (liite 3) Myönteisen päätöksen tutkimuslupa-anomukselle tultua (liite 2) toimitettiin kysymykset tutkimuslupa-anomuksessa esiin tulleisiin päiväkoteihin.

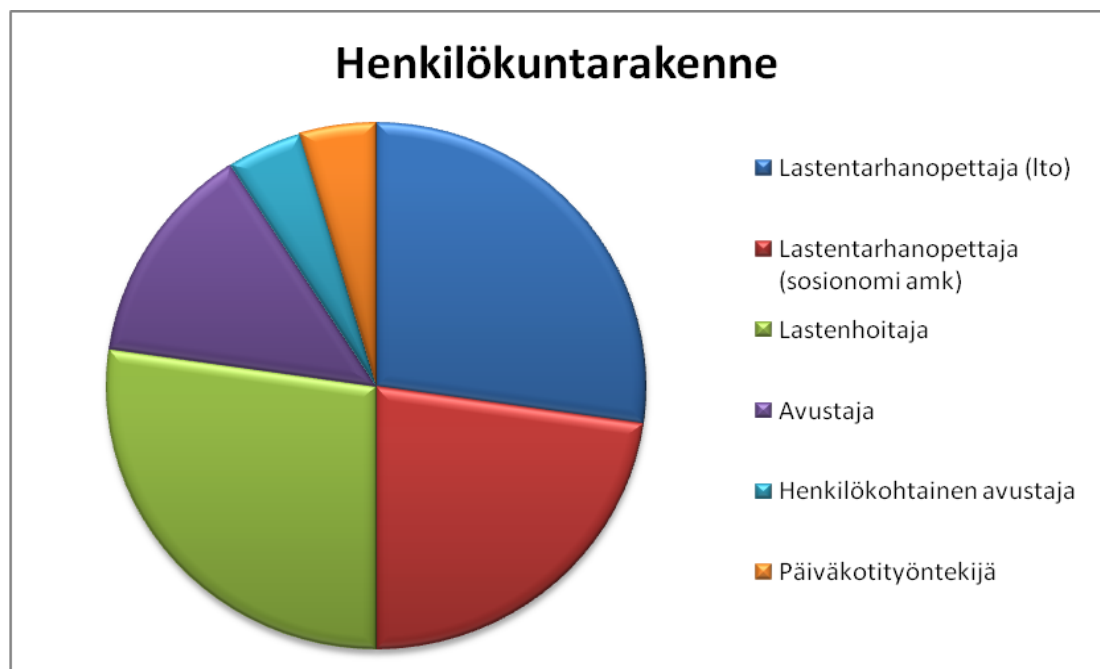
11. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kaikki joille haastattelulomake toimitettiin, vastasivat siihen. Haastattelulomakkeet toimitettiin neljään vaasalaiseen päiväkotiin, joissa pienryhmätoiminnan tiedettiin toteutuvan. Tutkimuksen tuloksissa ei tuoda julki kyselyyn osallistuneiden päiväkotien nimiä.

Tutkimukseen osallistuneiden ryhmien ikäjakaumaa ei rajattu. Näin pystyttiin saamaan monipuolisesti vastauksia eri-ikäisten ryhmistä.

11.1 Henkilökunta rakenne ja lapsiryhmän taustatiedot

Vastaukset saatiin kuudesta lapsiryhmästä, joiden ikäjakauma oli hyvin laaja. Nuorimmat lapset olivat yksivuotiaita, ja vanhimmat kuusivuotiaita. Lapsiryhmien koot vaihtelivat huomattavasti, sillä esikouluryhmässä voi lain nojalla olla enemmän lapsia kuin pienempien puolella. Pienin lapsilukumäärä oli 1-2vuotiaiden ryhmässä, jossa oli lapsia yhteensä 12. Suurin lapsilukumäärä puolestaan oli esikouluryhmä, jossa oli yhteensä 24 lasta.

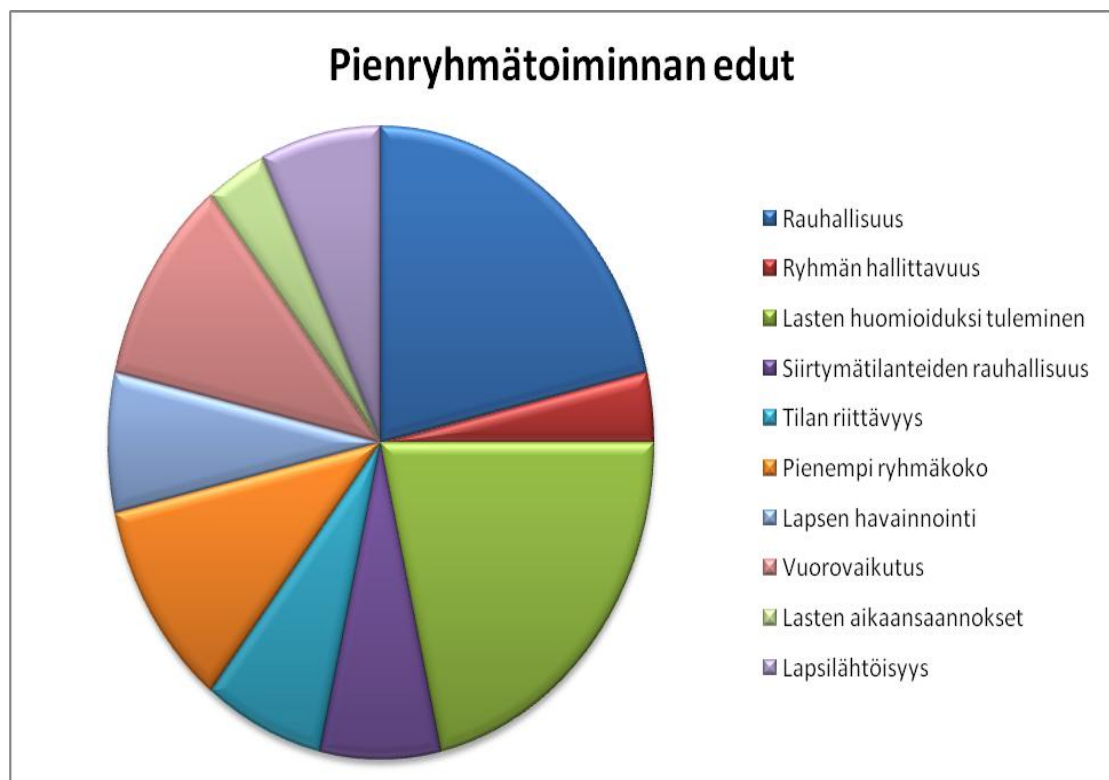
Kuvio 1. Henkilökuntarakenne

Henkilökunta koostui eri ammattinimikkeistä, joilla oli hieman erilaiset koulutustaustat. Henkilökunta koostu lastentarhanopettajista (Ito), lastentarhanopettajista (sosionomi amk), lastenhoitajista, avustajista, henkilökohtaisista avustajista ja päiväkotityöntekijöistä. Henkilökunnan määrä vaihteli ryhmittäin. Pienten (1-2-vuotiaiden) puolella oli vähiten henkilökuntaa, jossa oli yhteensä kolme työntekijää, kun taas muissa ryhmissä oli neljä työntekijää.

Tutkimuksesta selvisi, että lastentarhanopettajien (Ito) määrä oli kaikista suurin. Tulosta selittää se, että jokaisessa lapsiryhmässä tulee lasten iästä riippuen olla vähintään yksi pedagogisen koulutuksen omaava henkilö. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulupohjaisten lastentarhanopettajien välien ero oli vähäinen. Neljässä kuudesta lapsiryhmästä oli myös joko ryhmä- tai henkilökohtainen avustaja, tai päiväkotityöntekijä.

11.2 Pienryhmätoiminnan edut ja haasteet

Kuvio 2. Pienryhmätoiminnan edut

Tutkimuksessa haluttiin selvittää pienryhmätoiminnan mukanaan tuomat edut, ja se minkä varhaiskasvattajat ovat kokeneet positiiviseksi pienryhmätoiminnassa. Pienryhmätoiminnan mukanaan tuomat edut vaihtelivat suuresti. Kysymys oli avoin, joten jokainen vastaaja koki hieman erilaisia etuja.

Rauhallisuus

Pienryhmätoiminnan avulla pystytään tarjoamaan lapsille rauhallinen ja kiireetön oppimisympäristö. Lapsi pystyy keskittymään paremmin, kun meteliä ja häiriötekijöitä on vähemmän

Lasten huomioiduksi tuleminen

Pienryhmätoiminnan avulla pystytään keskittymään vain muutamaan lapseen kerrallaan. Pienryhmätoiminnan myötä mahdollisuus ja lupa keskittyä juuri oman pienryhmän lapsiin, ja antaa heille aikaa. Pienryhmässä jokainen lapsi tulee kuulluksi ja kohdatuksi. Pienryhmätoiminta mahdollistaa yksittäisen lapsen todellisen kuulemisen.

Vuorovaikutus

Lasten on helpompi harjoitella sosiaalisia vuorovaikutustaitoja pienryhmässä, ja ujoin lapsi uskaltaa tuoda ajatuksiaan helpommin esille. Pienryhmässä lapseen syntyy nopeasti lämmin ja luottamuksellinen suhde. Pienryhmätoiminnan avulla lapsi pystyy luomaan uusia vuorovaikutus- ja kaverisuhteita, kun vierellä ei ole aina se paras/tuutin leikkikaveri. Uusien kaverisuhteiden syntymistä on ilo seurata.

Pienempi ryhmäkoko

Pienempi ryhmäkoko edesauttaa lapsen oppimista ja keskittymistä, sekä helpottaa lapsen sosiaalisten vuorovaikutustaitojen opettelua. Lapset tulevan paremmin huomioiduksi kun ryhmäkoko on pieni.

Tilan riittävyys

Tilan tuntu lisääntyy kun kaikki lapset eivät ole samaan aikaan samassa tilassa. Lapsilla on sisällä tilaa ja aikaa leikkiä rauhassa. . Lapset pystyvät keskittymään paremmin, kun samassa tilassa on vain pieni määrä lapsia. Tästä hyötyvät kaikki lapset, mutta etenkin sellaiset lapset, joilla on tarkkaavaisuuden häiriöitä tai muita käytöshäiriöitä. Tämänkaltaiset häiriintyvät helposti, jos samassa tilassa on paljon liikettä ja muita ärsykejä. Ärsykkeiden määrä kyetään minimoimaan, kun samassa tilassa toimii vain pieni määrä lapsia ja aikuisia.

Siirtymätilanteiden rauhallisuus

Siirtymätilanteet, esimerkiksi ulos lähteminen rauhoittuu huomattavasti kun kaikki lapset eivät mene samaan aikaan ulos, tai tule yhtä aikaa sisälle. Siirtymätilanteiden sujuvuus kyetään takaamaan, kun tilanne saadaan rauhalliseksi.

Lapsilähtöisyys

Lasten mielipiteitä ja toiveita on helpompi ottaa huomioon pienryhmässä, sillä lapset ovat avoimempia ja heidän keskustelunhalunsa lisääntyy. Toiminnasta tulee monipuolisempaa ja lapsilähtöisempää, kun on kuultu lasten mielipiteet ja otettu huomioon heidän toiveensa. Lapset kokevat tulevansa arvostetuksi, kun he huomaavat, että heidän ehdotuksiaan otetaan huomioon. Innostus tekemiseen on usein aidimmillaan, kun ideat ovat lapsista lähtöisin.

Lapsen havainnointi

Yksittäisen lapsen havainnointi helpottuu pienemmän ryhmän ansiosta, sillä lapsen näkee ja havaitsee paljon paremmin kuin ryhmä ja tila ovat pienemmät. Lasta pystyy havainnoimaan paremmin eri toiminnoissa, kun pienryhmätoiminta on monipuolista ja ympärillä ei ole niin paljon lapsia. Lapsen havainnointi on olennainen osa lastentarhanopettajan työtä. Havainnoinnin avulla,

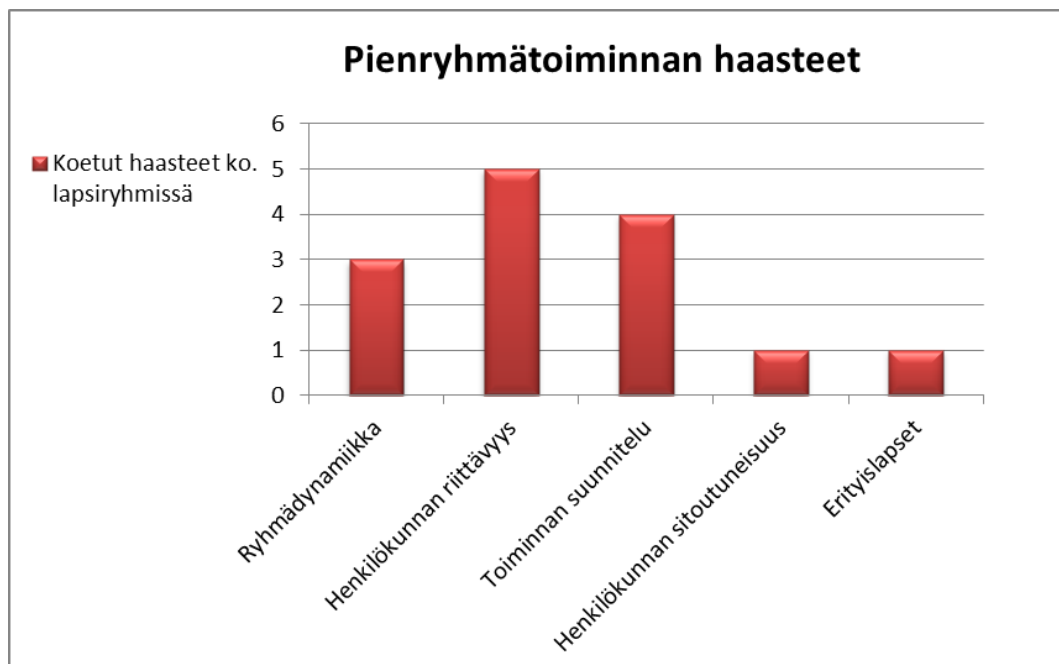
lastentarhanopettajalla on mahdollisuus suunnitella toiminta tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla oman lapsiryhmänsä kehitettäviä osa-alueita.

Ryhmän hallittavuus

Ryhmää ja toimintaa on helpompi hallita pienemmässä ryhmässä, jokaista lasta pystyy ohjeistamaan yksilöllisesti. Lapsen ei tarvitse yrittää saada aikuisen huomiota ei-toivotulla tavalla, kun aikuinen on koko ajan läsnä ja saatavilla. Ryhmätilanteet on kaikille osapuolille miellyttäviä, kun ilmapiiri ei ole negatiivisten tunteiden sävyttämä.

Lasten aikaansaannokset

Pienryhmätoiminnassa pystyy seuraamaan lasten aikaansaannoksia. Jokainen työ on omannäköinen ja erilainen.

Kuvio 3. Pienryhmätoiminnan haasteet

Pienryhmätoiminnan mukanaan tuomien etujen jälkeen haluttiin selvittää pienryhmätoiminnan mahdolliset haasteet.

Tutkimustulokset pienryhmätoiminnan haasteista olivat varsin samankaltaisia. Kaikkein suurimmiksi haasteiksi koettiin henkilökunnan riittävyys ja toiminnan suunnittelu.

Henkilökunnan riittävyys

Henkilökunnan mahdolliset sairaus- ja muut poissaolot vaikuttavat pienryhmien toimintaan. Henkilökunnan jäsenen poissaolo siirtää suunnitellut pienryhmätuokit eteenpäin. Työvuorot on suunniteltava siten, että vuoroissa on riittävästi henkilökuntaa paikalla. Työvuorot on suunniteltava siten, että on riittävästi henkilökuntaa pienryhmätoiminnassa ja siirtymätilanteissa.

Toiminnan suunnittelu

Pienryhmätoiminta on suunniteltava ja valmisteltava huolellisesti etukäteen, että pienryhmän aikana ei tarvitsisi keskeyttää toimintaa. Toiminnan suunnittelussa tulee olla joustovaraa, sillä tarpeen vaatiessa on toimintaa pystyttävä muokkaamaan nopeasti. Ryhmissä on eri kehitystasolla olevia lapsia, on toiminta välillä haastava suunnitella siten, että se on kaikille ryhmän jäsenille sopivaa ja mielenkiintoista.

Ryhmädynamiikka

Voi viedä aikansa, että löytää toimivan, ns. oikean ryhmän, jossa lapset tulevat toimeen keskenään. Ryhmän rakennetta on pohdittava tarkkaan, ja tarpeen vaatiessa niihin tulee tehdä muutoksia.

Henkilökunnan sitoutuneisuus

Pienryhmätoiminnasta on pidettävä kiinni suunnitellusti. Joskus ”aikuisseuran” houkutus on voimakas, ja olisi vain mukava istuskella ja jutella työkaverin kanssa. Yhdessä tiimin kanssa sovituista asioista on pidettävä kiinni. Pienryhmätoimintaa on helppo toteuttaa, jos kaikki tiimin jäsenet ovat sitoutuneet siihen.

Erityislapset

Erityislapset tuovat omat haasteensa pienryhmään. On mietittävä minkälainen ryhmä ja toiminta palvelevat erityislasta parhaalla mahdollisella tavalla.

11.3 Pienryhmätoiminnan toteutus

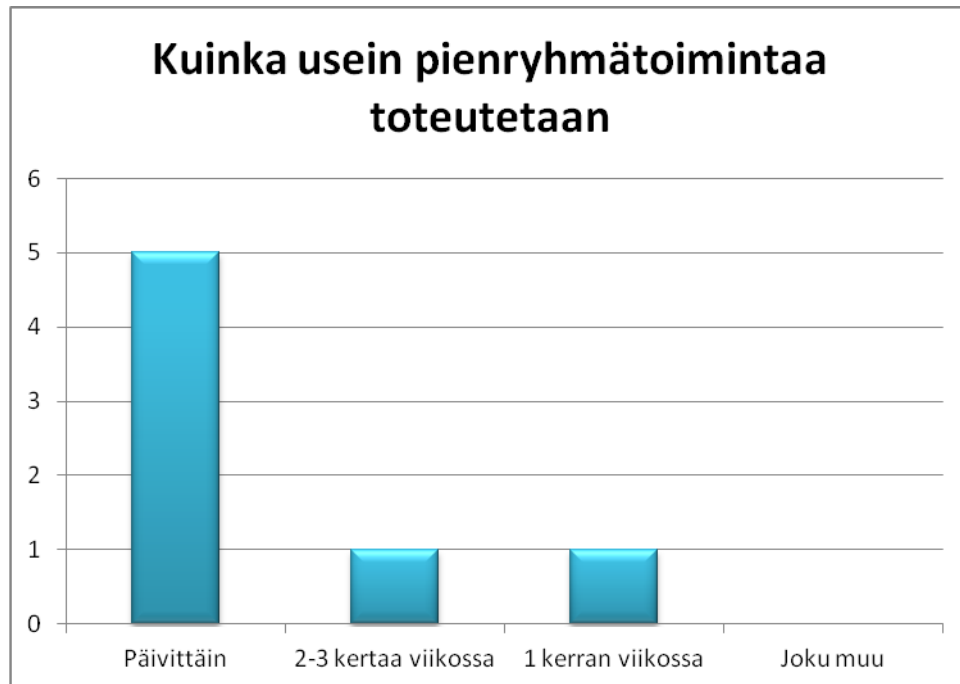
Tutkimuksella pyrittiin selvittämään, miten ja kuinka usein kyseenomaisissa päiväkodeissa toteutetaan pienryhmätoimintaa, sekä millaisista toiminnoista pienryhmätoiminta koostuu.

Kuvio 4. Saavatko lapset vaikuttaa pienryhmätoiminnan sisältöön?

Suurimmaksi osaksi lapset saavat vaikuttaa pienryhmätoiminnan sisältöön. Lapsilta otetaan ideoita avoimesti vastaan ja toiminta pyritään suunnittelemaan lasten mielenkiinnon kohteiden mukaan. Lasten havainnointien perusteella pyritään keräämään tietoa siitä, mikä kiinnostaa juuri kyseenomaisen ryhmän lapsia. Monet pienryhmätoiminnan ideoista lähtevät lasten leikeistä. Lapset saavat valita mitä lauluja lauluhetkillä lauletaan, mitä satuja luetaan kun on satuhetken aika ja mitä leikkejä leikitään. Toiminnan sisältö voi olla myös aikuisten ideoimaa, mutta suurimmaksi osaksi juuri kyseenomaisten ryhmien tarpeista

nousevaa toimintaa. Vain yhdessä ryhmässä lapset eivät juuri saaneet vaikuttaa toiminnan sisältöön.

Kuvio 5. Kuinka usein pienryhmätoimintaa toteutetaan?

Alkuun tiedettiin, että jokaisessa kohderyhmässä toteutetaan pienryhmätoimintaa jossakin määrin. Suurimassa osassa lapsiryhmiä pienryhmätoiminta on jo vakiintunut, jokapäiväinen käytäntö.

Tutkimuksessa selvitettiin miten pitkään kyseisissä päiväkodeissa on toteutettu pienryhmätoimintaa. Kaikissa ryhmissä pienryhmätoiminnan toteuttaminen on aloitettu elokuussa, toimintakauden alussa. Kasvattajilla oli kuitenkin useamman vuoden kokemus pienryhmätoiminnasta aiemmista ryhmistään. Varhaiskasvattajien kokemus pienryhmätoiminnasta vaihteli kahdesta viiteentoista vuoteen saakka. Mukana tutkimuksessa oli päiväkotia, joka ensimmäisenä aloitti pienryhmätoiminnan toteuttamisen Vaasassa. Heidän toimintansa alkoi noin 15 vuotta sitten. Pienryhmätoiminta otettiin käyttöön ryhmän levottomuuden takia. Hyvien tulosten vuoksi toiminta levisi nopeasti

muihin kyseenomaisen päiväkodin ryhmiin, ja myöhemmässä vaiheessa myös muihin vaasalaisiin päiväkoteihin.

Yhdessä kyselyyn vastanneista päiväkodeista jako pienryhmiin tapahtuu jo ennen toimintakauden alkua, sillä perusteella ketkä lapsista ovat valmistavassa esiopetuksessa. Luonnollinen lapsiryhmä jaetaan kahteen ryhmään: valmistavassa esiopetuksessa olevat, ja ne jotka eivät ole valmistavan esiopetuksen tarpeessa. Kyseenomaisessa päiväkodissa on jaettu erikseen vielä metsäretkiryhmät, siten että ne tukisivat kaverisuhteita. Metsäretkiryhmissä on suomalaisia ja maahanmuuttajataustaisia lapsia. Näin lapset saavat toisiltaan sekä kielellistä että sosiaalisten taitojen tukea ja harjoittelua.

Suurimmassa osassa päiväkodeista lapset ovat jaettu pienryhmiin toimintakauden alussa henkilökunnan parhaaksi katsomallaan tavalla. Mikäli lapsiryhmässä on paljon eri-ikäisiä lapsia, tapahtuu jako lapsen iän- ja kehitystason mukaisesti. Lapsen on helpompi opetella arjen perustaitoja, kun ryhmän jäsenet ovat samanikäisiä ja samalla kehitystasolla. Myös toimintaa on helpompi suunnitella kun lapset ovat samanikäisiä, ei tarvitse miettiä erikseen toimintaa jo hieman vanhemmille ja kehittyneemmille lapsille. Kun lapset on jaettu pienryhmiin iän- ja kehitystason mukaisesti, voivat kaikki lapset osallistua toimintaan tasavertaisesti. Kuudesta ryhmästä neljässä lapset on jaettu pienryhmiin iän perusteella.

Sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä kaverisuhteita pidetään myös tärkeänä ryhmän jakoa mietittäessä. Lasten keskinäisiä suhteita voidaan ryhmän jaon kannalta pohtia kahdesta eri näkökulmasta. Tulisiko aina yhdessä leikkivät lapset erottaa, ja auttaa heitä luomaan uusia kaverisuhteita, vai tulisiko heidän keskinäistä sidettä tukea pienryhmätoiminnan avulla. Osa vastanneista varhaiskasvattajista jakaa tiiviit, aina yhdessä olevat parit eri ryhmiin, koska heille halutaan antaa mahdollisuus tutustua muihin ryhmän lapsiin, jonka myötä lapsi saa mahdollisuuden luoda uusia kaverisuhteita. Osa vastanneista haluaa säilyttää tiiviit kaverisuhteet, ja he jakavat lapset samaan pienryhmään. Kukin kasvattaja tuntee lapsen yksilöllisesti, ja tietää mikä ratkaisu on paras juuri kyseisen lapsen

kannalta. Kuudesta ryhmästä neljässä otettiin huomioon lasten sosiaaliset suhteet ryhmäjakoja tehdessä.

Lasten temperamenttieroit on hyvä ottaa huomioon pienryhmiä suunniteltaessa. Jotta ryhmän tasapaino säilyisi, ei kaikkia ”vilkkaita” lapsia tulisi laittaa samaan ryhmään. Mikäli ryhmässä on useampi vilkas lapsi, toiminnan toteuttaminen hankaloituu, kun lasten on vaikea keskittyä. Rauhallisemmat lapset tasapainottavat ryhmädynamiikkaa. Myös erityisen tuen tarpeessa olevat lapset tulee ottaa huomioon ryhmäjaossa. Pienryhmässä on helpompi vastata lapsen erityisen tuen tarpeeseen. Onkin syytä miettiä miten erilaiset temperamentin tukevat erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen oppimista. Kuudesta ryhmästä yhdessä otettiin huomioon erityisen tuen tarpeessa olevat lapset ja lasten temperamenttieroit.

Yhdessä kuudesta kyselylomakkeesta ryhmänjaossa katsottiin myös lasten sukupuolta. Kyseisessä ryhmässä on vähän tyttöjä, joten vähäiset tytöt jaettiin kaikkiin ryhmiin. Näin saatiin tasapainotettua ryhmien sukupuolijakaumaa.

Myös yhdessä kyselylomakkeeseen vastanneista ryhmistä otettiin ryhmänjaossa huomioon lasten vanhempien toiveet ja näkemykset. Vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita, joten he tietävät miten pystytään parhaiten tukemaan heidän lastaan, ja minkälainen ryhmä vastaa lapsen tarpeita.

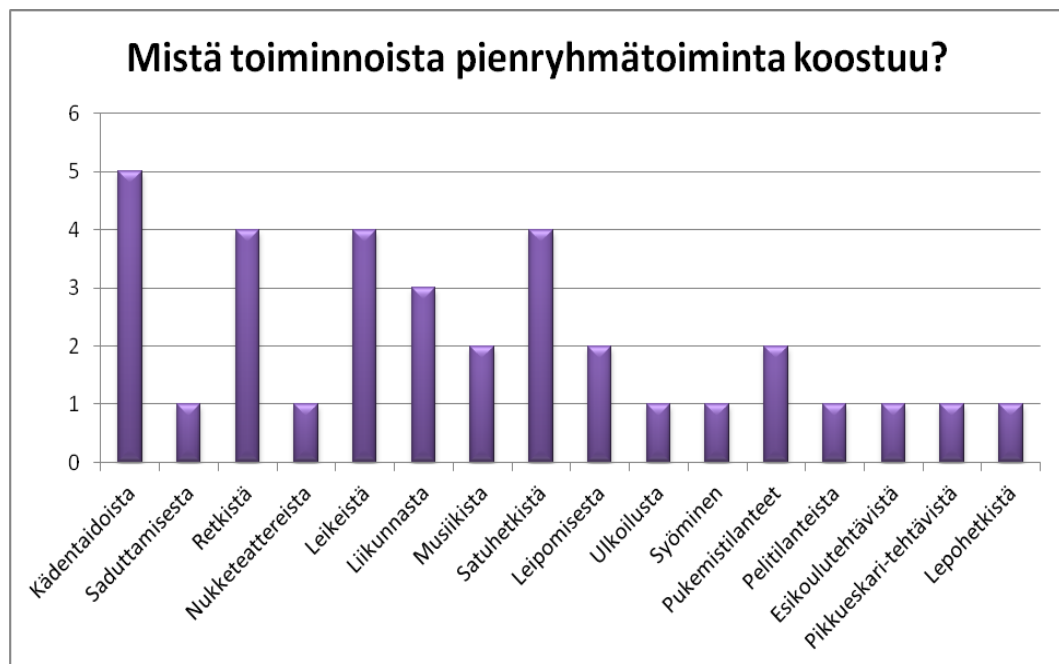
Vaikka ryhmien jakoa mietitäänkin huolellisesti ennen pienryhmätoiminnan aloittamista, voidaan jonkin ajan kuluttua huomata, että ryhmä ei vain toimi ja lasten keskinäiset kemit eivät kohtaa. Ryhmiä voidaan joutua muokkaamaan ajan kuluessa, ja näin oli käynyt kolmelle kyselyyn vastanneista ryhmistä. Ryhmiä on jouduttu muokkaamaan kun on huomattu, että lapset eivät tule toimeen keskenään, heidän välillään on levottomuutta ja kiusaamista, eikä tilannetta ole saatu rauhoittumaan muuta kuin ryhmien muokkaamisella.

Pienryhmien muokkaamiseen on vaikuttanut myös se, että on havaittu jonkun lapsen hyötyvän enemmän toisen pienryhmän toiminnasta ja työskentelytavasta, tai jos ryhmä on muodostunut liian haasteelliseksi lapselle. Pienryhmätoiminnan

aikana lasten sosiaaliset vuorovaikutus- ja motoriset taidot saattavat kehittyä huimasti, ja se vie osaltaan siihen, että ryhmiä joudutaan muokkaamaan, jotta lapsi saisi ryhmän toiminnasta parhaan mahdollisen hyödyn. Myös uusien lapsien aloittaminen päiväkodissa muokkaa ryhmiä, on mietittävä mihin ryhmään uusi lapsi sopisi, ja mikä helpottaisi hänen sopeutumistaan uuteen päiväkotiin ja uuteen lapsiryhmään.

Yhdessä kyselyyn vastanneista ryhmästä on jouduttu miettimään ryhmien muokkaamista, sillä jonkin aikaa ryhmän toimittua on huomattu, että lapset eivät tule toimeen keskenään. Tilanteeseen on kumminkin saatu muutosta muulla keinoin kuin ryhmän muokkaamisella.

Kahteen kyselyyn vastanneesta kuudesta ryhmästä ei ole jouduttu tekemään muutoksia. Tähän on auttanut se, että lapset ovat kasvattajille entuudestaan tuttuja, ja ryhmien kokoonpano on mietitty tarkkaan.

Kuvio 6. Mistä toiminnoista pienryhmätoiminta koostuu?

Pienryhmien toiminta oli varsin monipuolista, ja vaihteli suuresti eri ryhmissä. Toiminnan vaihteluun vaikutti lapsiryhmän ikäjakauma, sekä resurssit ja tilanpuutteet, mitä päiväkodilla on tarjota. Osa vastauksista oli varsin väljiä, kuten esimerkiksi ”*Suurin osa toiminnastamme toteutetaan pienryhmissä*”. Kyseistä vastausta ei liitetty mihinkään toimintaan, sillä ei voitu varmaksi sanoa, mitä toimintoja kyseisellä vastauksella tarkoitettiin.

Kädentaidot oli yksi yleisimmistä toiminnoista. Sitä toteutettiin viidessä kyselyyn vastanneesta kuudesta ryhmästä. Kädentaidot on laaja käsite, ja se kattaa erilaisia käsillä tehtäviä toimintoja. Kyseisissä päiväkodeissa askarreltiin. Askartelut koostuvat mm. eri vuodenaikoihin liitettävistä askarteluista (isän- ja äitienpäivälahjat, pääsiäis- ja jouluaskartelut). Kädentaidoissa on mahdollisuus harjoitella puutöitä. Lapset pääsevät vasaroimaan ja tekemään erilaisia puutöitä liimaamalla ja naulaamalla. Myös erilainen käsillä muotoilu liitetään käsitöihin. Kyseisissä ryhmissä se oli huovuttamista ja taikatakinatöitä. Huovuttamisessa ja taikatakinatöissä lapsen eri aistit ovat käytössä. Lapsi tunnustelee miltä materiaali tuntuu ja havaitsee miltä materiaali tuoksuu. Myös maalaaminen ja piirtäminen olivat suosittuja kädentaidon muotoja. Lapset tykkäävät tehdä käsillä, ja tunnustella materiaaleja. Kädentaidoissa lapsi pääsee käyttämään luovuuttaan, ja kokeilemaan uusia toimintatapoja. Lapset innostuvat nähdessään oman kätensä jäljen, ja mielellään esittelevät tekemiään töitä suurella ylpeydellä vanhemmilleen ja toisille lapsille. Kädentaitojen kautta lapselle syntyy elämyksellinen kokemus ja oppimisen ilo.

Retket, leikit ja satuhetket osoittautuivat myös suosituiksi toimintamuodoiksi. Lapselle satujen lukeminen on merkittävää kielen kehityksen kannalta. Parhaimmillaan hyvä lastenkirja aktivoi ajattelua, tunteita ja tiedonhalua. Se kehittää luovaa mielikuvitusta, tarjoaa samaistumiskohteita ja välittää tietoa ympäröivästä maailmasta. Satua valittaessa on mietittävä lasten ikä- ja kehitystaso. Satu voi olla myös liian jännittävä, sellaista tulisikin välttää pienten lasten kohdalla, sillä he eivät osaa vielä erottaa satuja tosimaailmasta. Leikin merkitystä lapsen kehitykselle ei tulisi vähätellä. Lapsi ei leiki oppiakseen, vaan oppii leikkiessään. Lasten leikeille tulee antaa aikaa ja tilaa, ja mahdolliset

häiriötekijät tulisi minimoida. Lasten kanssa tehdyt retket koostuivat metsäretkistä, retkistä leikkipuistoihin, sekä erilaisiin teatteriesityksiin. Lapset ovat aina innoissaan, kun tietävät retken olevan tulossa. He kokevat suureksi asiaksi sen, että lähdetään käymään päiväkodin ulkopuolella.

Erilaisia liikuntamuotoja toteutettiin kolmessa lapsiryhmässä. Liikkuminen on lapsen hyvinvoinnin perusta, ja se on luonnollinen osa lapsen arkea, leikkiä ja oppimista. Liikuntakasvatuksella on tärkeä merkitys lapsen kokonaisvaltaiselle kehitymiselle ja motoriselle oppimiselle. Liikunta voi olla erilaista sisällä toteutettavaa jumppaa, esimerkiksi tempurataa, leikkivarjon avulla tapahtuvaa jumppaa ja erilaisia kehon mielikuvaharjoituksia. Talvisin se voi olla ulkona tapahtuvaa, kuten luistelua, hiihtoa ja pulkkamäessä laskemista. Liikunnan ei tarvitse olla aina suunniteltua, vaan se voi olla spontaania, ulkoilun lomassa tapahtuvaa, esimerkiksi jalkapallon pelaamista tai hippaleikkiä.

Erilaista musiikkiin liittyvää toimintaa harjoitettiin kahdessa lapsiryhmässä. Toiminta koostuu lauluhetkistä, rytmi- ja laululeikeistä sekä erilaisiin soittimiin ja niistä tuleviin ääniin tutustumista.

Kahdessa lapsiryhmässä pukemistilanteet oli jaettu pienryhmiin. Pukemis- ja uloslähtötilanteet helpottuvat, kun lapset on jaettu pienempiin ryhmiin. Lisäksi pienten lasten kanssa on helpompi harjoitella itsenäistä pukemista, kun kaikki eivät ole yhtä aikaa pukemassa uloslähtöä varten. On helpompi katsoa mitä lapset pukevat päälleen, kun heitä on vähemmän.

Kahdessa ryhmässä kuudesta leivottiin lasten kanssa. Leipominen on helppoa myös pienten lasten kanssa. Lapset pääsevät kosketuksiin taikinan kanssa ja oppivat erilaisia leivontaan tarvittavista materiaaleista ja välineistä. Leivontaan voi liittää myös siihen liittyviä lauluja, sekä pieniä leivonta-aiheisia tehtäviä.

Sadutusta toteutettiin yhdessä lapsiryhmässä. Sadutus antaa läheisyyden ja turvallisuuden tunteen tässä ja nyt. Sen avulla hiljaiset saavat äänensä kuuluviin ja puheliaat kiinnostuvat kuuntelemisesta. Sadutettavat tutustuvat toisiinsa uudelta pohjalta ja sillä on ryhmäännyttävä vaikutus. Sadutus pysäyttää kiireen ja auttaa

keskittymään olennaiseen. Sadutus sopii kaikille, ja sitä on helppo käyttää päiväkodin arjessa.

Pienryhmissä ulkoilua, ruokailua ja lepäämistä toteutettiin yhdessä lapsiryhmässä. Lapsille riittää paremmin leluja ja tekemistä, kun ulkoillaan pienemmässä ryhmässä. Lisäksi aikuinen pystyy paremmin osallistumaan lasten toimintoihin, kun hänen vastuullaan on vähemmän lapsia. Pienryhmissä ruokailu takaa kaikille rauhallisen ja miellyttävän ruokailuhetken. Lisäksi aikuisen on helpompi opettaa lapsille pöytätapoja ja ruokailuvälineiden käyttöä, kun lapset on jaettu pienempiin ryhmiin. Parhaimmillaan ruokailu tuottaa lapselle mielihyvän, turvallisuuden ja yhdessäolon tunteita, nämä pystytään takaamaan parhaiten ruokailemalla pienissä ryhmissä. Lepohetket pienryhmissä takaavat rauhallisen hetken jokaiselle lapselle. Aikuisen on helpompi rauhoittaa ja hallita lepoaika, kun lapsia on vähemmän.

Yhdessä ryhmässä harrastettiin nukketheateria, joka on lasten suunnittelemaa ja ns. projektityyppistä toimintaa. Lapset suunnittelevat ja tekevät rekvisiitat sekä esitykset näytelmiin. Toiminta antaa mahdollisuuden lapsen luovuudelle ja itseilmaisulle.

Esikoulu- ja ”pikkueskari” tehtäviä toteutettiin yhdessä lapsiryhmässä. Tehtävät ovat pieniä tarkkuutta ja havainnointia vaativia tehtäviä, pieniä laskutehtäviä, värien- ja muotojen tunnistamista ym.

Pelitilanteet oli yhdessä ryhmässä jaettu pienryhmiin. Pienryhmissä pelaaminen takaa paremman vuorovaikutuksen kaikkien pelaajien välillä ja jokainen tulee huomioituksi yksilöllisesti.

11.4 Varhaiskasvattaja pienryhmätoiminnan toteuttajana

Tutkimuksessa selvitettiin mitä pienryhmätoiminta vaatii varhaiskasvattajilta heidän omasta mielestään ja millainen suhtautuminen henkilökunnalla on pienryhmätoimintaa kohtaan.

Pienryhmätoiminnan koetaan vaativan tarkkaa suunnittelua, ja siihen tarvittavaa suunnittelu-aikaa. Suunnittelussa tulee olla mukana luovuutta. Pienryhmätoiminta vaatii jatkuvasti uusia ideoita ja hieman vaivannäköä, on osattava heittäytyä mukaan toimintaan. Ei riitä että suunnitellaan yksin oman pienryhmän toimintaa, vaan on suunniteltava yhdessä tiiminä. Henkilökunnalta vaaditaan hyviä yhteistyötaitoja sekä joustavuutta. asiat eivät välttämättä aina etene suunnitellulla tavalla, jolloin tarvitaan joustavuutta ja kykyä kohdata haastavat tilanteet. Joustoa tulee olla myös työaikajärjestelyissä ja ulkoilujen vuorottelussa. Työvuorot on suunniteltava niin, että vuoroissa on riittävästi kasvatusvastuussa olevaa henkilökuntaa paikalla. Jokaisen henkilökunnan jäsenen tulisi olla sitoutunut pienryhmätoimintaan. Kun jokainen henkilökunnan jäsenistä on aidosti sitoutunut pienryhmätoimintaan, saadaan se toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla, jolloin se tarjoaa lapsille suotuisat kasvuolosuhteet.

Aikuiselta vaaditaan jatkuvaa sensitiivisyyttä ja kuuntelutaitoa. On osattava ottaa vastaan ideoita myös lapsilta ja kuunneltavan lasten tarpeita. Henkilökunnalta vaaditaan myös pitkäjänteisyyttä työtä kohtaan, on oltava aidosti läsnä. Lapset vaistoavat jos kasvattaja ei ole aidosti läsnä, ja häntä kiinnostaa muut kuin lapsiryhmän asiat. Kasvattajilla tulee olla hyvät ryhmänhallinta- ja ongelmanratkaisutaidot, jotta selviää haastavimmistakin tilanteista. On myös osattava nauttia siitä, että välillä työtä tehdään varsin itsenäisesti, monelle se saattaa olla vaikeaa.

Tutkimuksessa selvisi, että jokaisen haastatteluun vastanneen lapsiryhmän henkilökunta suhtautuu pienryhmätoimintaan ainoastaan positiivisesti ja myönteisesti. Henkilökunta on kokenut pienryhmätoiminnan hyväksi ja käytännönläheiseksi apuvälineeksi päiväkodin arjen sujuvoittamisessa ja yksilöiden huomioimisessa arjen eri tilanteissa. Henkilökunta tiedostaa pienryhmätoiminnan rauhoittavan vaikutuksen lapsiryhmään.

Pienryhmätoiminta koetaan mielenkiintoiseksi ja innostavaksi tavaksi toimia lasten kanssa. Osa vastanneista ei voisi kuvitella toimivansa muutoin kuin pienryhmässä. Tutkimuksen mukaan alkuun on hieman saatettu vierastaa ajatusta

pienryhmätoiminnasta, mutta pian toiminnan aloittamisen jälkeen huomattiin pienryhmätoiminnan mukanaan tuomat edut ja suhtautuminen on muuttunut myönteisemmäksi ja avoimemmaksi.

11.5 Varhaiskasvattajien perheiltä saama palaute pienryhmätoiminnasta

Viimeisessä kysymyksessä haluttiin selvittää ovatko varhaiskasvattajat saaneet palautetta lapsilta ja vanhemmilta. Jos palautetta on tullut, niin minkälaista se on ollut. Kuudesta ryhmästä viisi on saanut palautetta pienryhmätoiminnasta. Suurin osa saadusta palautteesta on ollut positiivista. Vanhemmat ovat tyytyväisiä kun ryhmissä toteutetaan pienryhmätoimintaa, sillä osa vanhemmista kokee päiväkodin suuret ryhmät levottomiksi ja meluisiksi.

Vanhemmat ovat havainneet, että lapset ovat paljon rauhallisempia pienryhmätoiminnan ansioista, ja lasten sopeutuminen päivähoitoon on ollut helpompaa kuin on toimittu pienryhmissä. Pienryhmätoimintaa pidetään vanhempien keskuudessa hyvänä toimintamuotona. Valmistavassa esiopetuksessa vanhemmat ovat olleet huolissaan siitä ovatko maahanmuuttajataustaiset lapset vain omana ryhmänään koko hoitopäivän ajan. Vanhemmat haluavat, että heidän lapsensa leikkii myös muiden lasten kanssa. Ainoastaan yksi kuudesta ryhmästä on jäänyt ilman palautetta. He ajattelivat vanhempien pitävän pienryhmätoimintaa itsestään selvyytenä.

Vain yksi ryhmä on saanut lapsilta suoraa palautetta pienryhmätoiminnasta. ”*Jes, pienryhmätoimintaa*” Lasten on ehkä vaikea antaa ns. suoraa palautetta, vaan usein palaute on osattava lukea lasten käyttäytymisestä. Yhdessä ryhmässä lapset odottavat aina innolla jumppa- ja metsäretkipäiviä, joka myös kertoo siitä, että pienryhmätoiminta on koettu positiiviseksi asiaksi.

11.6 Vapaa sana

Kyselyn loppuun lisättiin vielä ”vapaa sana”-osio, johon haastateltavat saivat vapaasti kirjata omia mielipiteitään pienryhmätoiminnasta, ja mahdollisesti sellaisia seikkoja, joita ei vielä ole tullut kyselylomakkeessa ilmi.

”Vapaa sana” osiossa selvisi, että pienryhmätoiminta on ratkaisu ryhmän levottomuuteen ja suuriin ryhmäkokoihin. Pienryhmätoiminnan merkitys nousee suuressa lapsiryhmässä, ja se koetaan ehdottoman tärkeäksi ”työvälineeksi”.

Lapsen todellinen kuuleminen toteutuu pienryhmässä, sillä *”pienryhmässä aikuinen todella pystyy keskittymään lapsiin rauhassa.”* Pienryhmätoiminta koetaan sosiaaliseksi, yksilöitä enemmän huomioivaksi toimintatavaksi, jonka avulla arki sujuvoituu ja *”lapset ovat yhteistyökykyisempiä toistensa, sekä aikuisten (kasvattajien) kanssa”* Pienryhmätoiminnan koetaan ainakin välillisesti vaikuttavan lasten sosiaalisiin taitoihin ja niiden oppimiseen.

”Hyvä keino ryhmätilanteiden rauhoittamiseksi, mutta myös koko ryhmän toiminta yhdessä on tärkeää”

”Pienryhmätoiminta lisää myös henkilökunnan jaksamista”

Ainoastaan yhdessä kyselylomakkeessa oli jätetty ”vapaa sanan” osio tyhjäksi.

12. JOHTOPÄÄTÖKSET

Pienryhmätoiminta näyttäisi olevan vakiintunut käytäntö päiväkodin arjessa, ainakin tutkimukseen osallistuneissa päiväkodeissa sitä toteutettiin vähintään viikoittain, useimmissa tutkimukseen osallistuneissa päiväkodeissa jopa päivittäin.

Tutkimuksessa tuli esille, että varhaiskasvattajat ovat tietoisia pienryhmätoiminnan mukanaan tuomista eduista lapsen kasvulle ja kehitykselle. Pienryhmätoiminta koettiin rauhoittavan päiväkodin arkea, näin ollen se auttaa henkilökuntaa jaksamaan paremmin työssään. Tutkimuksessa kävi ilmi, että henkilökunnan sitoutuneisuus pienryhmätoimintaan koettiin tärkeäksi tekijäksi toiminnan toteuttamiselle. Aikuisseuran houkutus saattaa toisinaan olla suuri ja näin ollen se voi olla riski pienryhmätoiminnan toteutumiselle. Ajatuksena pienryhmätoiminnassa on se, että varhaiskasvattaja on oman lapsiryhmänsä kanssa heille varatussa tilassa ja on näin saatavilla oman ryhmänsä lapsille koko hoitopäivän ajan.

Tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvattajien vastauksista kävi ilmi, että yksi parhaista ominaisuuksista pienryhmätoiminnassa on se, että jokainen lapsi tulee aidosti kuulluksi ja nähdyksi hoitopäivän aikana. Varhaiskasvattajat kokivat lapsen havainnoinnin helpoksi pienessä ryhmässä. Oleellinen osa lastentarhanopettajan työtä on lapsen havainnointi niin yksilöllisesti kuin ryhmässä. Yksilöllistä havainnointia on helpompi toteuttaa, kun lapset on jaettu pienempiin ryhmiin.

Pienryhmätoiminta voi välillä tuntua yksinäiseltä työltä varhaiskasvattajan näkökulmasta, mutta kasvattajan tulee laittaa omat tunteet sivuun ja osata ajatella lasten parasta ja sitä, minkä vuoksi kyseistä työtä tehdään. Vaikka työ koettiin välillä yksinäiseksi, suurin osa toiminnoista kuitenkin suunnitellaan tiimeissä ja näin ollen se vaatii hyviä yhteistyötaitoja ja joustavuutta. Varhaiskasvatuksen henkilökunta on avainasemassa pienryhmätoiminnan suunnittelussa ja toteutumisessa. Tutkimuksesta kävi ilmi, että pienryhmätoiminta toteutuu parhaiten jos toiminnan suunnittelulle on varattu riittävästi aikaa. Päiväkodin

arjessa tulee välillä hetkiä, jolloin suunnitelmia on pakko kyetä muokkaamaan. Kun suunnittelutyö on tehty huolellisesti ennakkoon, on niitä helpompi muokata tilanteen vaatimalla tavalla.

Varhaiskasvattajat kokivat pienryhmätoiminnan tuovan tilantuntua. Itse jäimme pohtimaan asian toista puolta, onko päiväkodeilla tarjota riittävästi tiloja pienryhmätoiminnan toteutukselle? Etenkin vanhoissa päiväkodeissa tilat ovat usein suuria huoneita, joissa ei eriyttämiselle ole kovinkaan hyviä edellytyksiä. Uusissa päiväkodeissa tähän on kiinnitetty paremmin huomiota. Tutkimuksessa ei kuitenkaan käynyt ilmi, että tilan puute olisi ongelma päiväkodeissa, josta voidaan päätellä, että päiväkodin tarjoamat resurssit koetaan riittäviksi.

Siirtymätilanteiden rauhallisuus tuli esiin tutkimukseen osallistuneiden vastauksissa. Päiväkodin arki koostuu useista eri siirtymätilanteista, esimerkiksi pukemistilanteista, ruokailut ja lepohetkestä. Jos kaikki lapset ovat yhtä aikaa siirtymätilanteissa, tulee niistä väistämättä meluisia ja stressaavia tilanteita, sekä lapsen että aikuisen näkökulmasta. Pienissä ryhmissä liikuttaessa koettiin, että siirtymätilanteista saatiin rauhallisia ja miellyttäviä vuorovaikutustilanteita. Lisäksi siirtymätilanteet ovat oivallisia opetustuokioita.

Henkilökunnan riittävyys nousi esiin tutkimuksen tuloksista. Vastauksista oli luettavissa, että sairauspoissaolot ja muut henkilökunnan poissaolot hankaloittavat pienryhmätoiminnan toteutumista. Pienryhmätoiminnan toteutuksessa yhtenä tärkeänä tekijänä ovat riittävä määrä henkilökuntaa ja mielellään pysyvät ryhmät. Poissaolojen varalle olisi hyvä olla varasuunnitelma, jotta pystyttäisiin takaamaan pienryhmätoiminnan jatkuvuus.

Pienryhmiin jakautuminen vaihteli päiväkodeittain. Se tapahtuu usein toimintakauden alussa, joissain tapauksissa jo ennen toimintakauden aloittamista. Yleisimpänä perusteena ryhmiin jakamisessa pidettiin lapsen ikää- ja kehitystasoa. Mielestämme tulisi pohtia myös varhaiskasvattajan ja lapsen välisiä suhteita ryhmäjako mietittäessä. Maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla tulee pitää huoli, että ryhmässä ei ole pelkästään maahanmuuttajataustaisia vaan myös

suomenkielisiä lapsia. Tällä pystytään takaamaan maahanmuuttajataustaisten lasten paras mahdollinen suomenkielen omaksuminen.

Tutkimuksesta oli tulkittavissa, että tutkimukseen osallistuneissa päiväkodeissa oltiin sitoutuneita toteuttamaan pienryhmätoimintaa ja toimimaan lapsilähtöisesti. Lasten mielipiteitä pidettiin suuressa arvossa. Heidän toiveitaan kuunneltiin pienryhmätoiminnan suunnittelussa. Tutkimuksemme osallistuneiden varhaiskasvattajien vastauksista oli tulkittavissa, että he tekevät varhaiskasvatustyötä lapsia varten ja heidän parastaan ajatellen.

13. POHDINTA

Pohdimme kauan opinnäytetyön aihetta. Alkuperäisestä ajatuksestamme opinnäytetyön aiheeksi jouduimme luopumaan, koska juuri samankaltaisesta aiheesta oli tehty opinnäytetyö kaksi vuotta aiemmin. Tuon takaiskun käsittelyyn meni jonkin aikaa, kunnes löysimme hyvän ja kumpaakin kiinnostavan aiheen, jota lähdimme pohtimaan hieman tarkemmin.

Mietimme kummankin mielenkiinnon kohteita varhaiskasvatuksen kentällä. Huomasimme, että pienryhmätoiminta kiinnostaa meitä kumpaakin, joten ajattelimme saisimmeko tehtyä siitä jonkinlaisen tutkimuksen. Keskustelimme asiasta varhaiskasvatuksen pedagogiikan opettajamme kanssa, ja hänen mielestään ideamme tutkia pienryhmätoimintaa olisi varsin hyvä ja ajankohtainen. Päätimme lähteä tutkimaan pienryhmätoiminnan toteutumista vaasalaisissa päiväkodeissa. Työn edetessä päätimme myös, että haluamme tutkia varhaiskasvattajien kokemuksia ja mielipiteitä pienryhmätoiminnasta. Aiheen saimme päätettyä lopulta alkuvuodesta 2012.

Opinnäytetyön aloittaminen tuntui varsin vaikealta, ja se venyi melko pitkälle. Aloittaminen tuntui aivan ylivoimaiselta. Opinnäytetyön tekeminen muuttui mielekkääksi, heti kun pääsimme alkuun teoriaosuuden kanssa. Huomasimme, että kyllä me tästä selviydymme, kun alku vaikeuksista pääsimme eroon. Varsinainen tekemisen into syttyi, kun pääsimme tutkimusosuuteen.

Oli mielenkiintoista lukea kasvattajien kokemuksia pienryhmätoiminnasta. Yllätyimme miten paljon varhaiskasvattajien vastaukset sivusivat teoriaosuutta. Vastauksissa oli hyvin samankaltaisia piirteitä, joita käsiteltiin opinnäytetyön teoriaosuudessa. Se antoi varmuutta, että olimme osanneet nostaa oikeat asiat esiin teoriaosuudessa.

Aihe oli meille kummallekin hyvin tärkeä, sillä työskentelemme kumpikin varhaiskasvatuksen parissa. Oma käsityksemme pienryhmätoiminnasta laajeni tutkimuksen myötä ja koimme saavamme opinnäytetyöstämme uusia eväitä ja

työkaluja omaan työhömmе. Ammattillisesta näkökulmasta opinnäytetyö antoi meille todella paljon. Kirjallisuutta tutkiessamme ja työtä tehdessämme aloimme pohtia omaa toimintaamme lastentarhanopettajina, ja saimme uusia näkökulmia ja ideoita omaan työhömmе. Toivomme myös, että varhaiskasvattajat saisivat jonkinlaista hyötyä opinnäytetyöstämme.

Pyrimme käyttämään työssämme mahdollisimman tuoreita lähteitä. Monipuolisten lähteiden löytäminen juuri pienryhmätoimintaa koskien osoittautui hankalaksi. Alkuun ajattelimme, että kirjallisuutta löytyisi paljon, sillä pienryhmätoiminta on tällä hetkellä varsin ajankohtainen aihe varhaiskasvatuksessa. Löysimme kuitenkin muutaman hyvän lähteen, jotka käsittelivät juuri pienryhmätoimintaa ja sen toteuttamista päiväkodeissa.

Meitä hieman jännitti, miten hyvällä prosentilla lähettämiimme kyselylomakkeisiin vastattaisiin. Olemme varsin tyytyväisiä siihen, että niistä jokaiseen vastattiin ja vastauksista huomasi, että niitä on todella pohdittu. Saamistamme kyselylomakkeiden vastuksista sai huomata että pienryhmätoiminta ei ole ainoastaan toimiva malli, vaan se on myös käytetty malli vaasalaisissa päiväkodeissa.

Näin jälkeinpäin meitä hieman harmittaa se, että venyimme opinnäytetyön aloittamisen myöhälle. Olemme kuitenkin tyytyväisiä työhömmе, sekä teoria- että tutkimusosuuteen. Oli ilo huomata miten positiivisesti varhaiskasvattajat suhtautuvat pienryhmätoimintaan, ja miten paljon päiväkodeissa jo toteutetaan pienryhmätoimintaa ja tiedostetaan sen myönteiset vaikutukset lapsen tasapainoiselle kehitykselle.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1995. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Bowlby's attachment theory. Viitattu 21.10.2012
<http://www.simplypsychology.org/bowlby.html>

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino Oy.

Heikka, J., Hujala, E., Turja, L., Fónsen E. 2011. Lapsi kohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.), Varhaiskasvatuksen käsikirja, 55. Juva. Bookwell Oy.

Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Juva. WS Bookwell Oy.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki. Yliopistopaino. Bookwell Oy.

Kaminen, M. 2012. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka (luento). Vaasa. Vaasan ammattikorkeakoulu.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Bookwell Oy. Juva.

Kanninen, K., Sigfrids, A., Backman, A. 2009. Med barnögon, Egenvårdarmodellen – ett verktyg till en trygg och trivsamt dagvård. FSKC (Ab Det finlandssvenska kompetenscentret). Helsinki.

Karikorki, H. & Tiilikka, A. 2001. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.), Varhaiskasvatuksen käsikirja, 77 & 81. Juva. Bookwell Oy.

Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Jyväskylä. Gummerrus kirjapaino oy.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivä hoito, työkaluja sujuvaan arkeen. Juva. WS Bookwell Oy.

1973/36.19.1.1973. Laki lasten päivähoidosta. Viitattu 27.10.2012.
<http://www.finlex.fi>

1973/239.16.3.1973. Asetus lasten päivähoidosta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 27.10.2012. <http://www.finlex.fi>

Mannerheimin lastensuojeluliitto, Vanhempainnetti. Viitattu 30.10.2012
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ ja_ kehitys/4_5-vuotias/

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva. Bookwell Oy.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 5. Painos. Saarijärvi. Saarijärven Offset Oy.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P., Horppu S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 1. Painos. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino oy.

Nyman, A. 2011. Tutkimustoiminnan perusteet (luento). Vaasa. Vaasan ammattikorkeakoulu.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo. Bookwell Oy.

Tilastokeskus, kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus. Viitattu 24.10.2012)
<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tt/01/04/index.html>

Vaasan kaupunki. 2001. Lapsi- ja perhepoliittinen ohjelma. Viitattu 2.10.2012.
<http://www1.vaasa.fi/julkaisut/perhesuomi.pdf>

Vaasan kaupunki. 2005. Vaasan Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 2.10.2012.
<http://www.vaasa.fi/Link.aspx?id=476415>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes. 2009. 2. Painos. Vaajakoski. Gummerus kirjapaino Oy.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S., Kurvinen A. Lapsuus- erityinen elämänvaihe. 2007. 1-2. Painos. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Väkeväinen, G. 6.10.2009. Varhaiskasvatus (luento). Vaasa. Vaasan ammattikorkeakoulu.

Kasvatus- ja opetusvirasto

Varhaiskasvatusjohtaja Lillemor Gammelgård

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opiskelemme sosionomeiksi Vaasan ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalalla. Anomme tutkimuslupaa Vaasan kaupungilta koskien opinnäytetyöhömmä liittyvää tiedonhankintaa.

Aiomme tutkia pienryhmätoimintaa Vaasan kaupungin päiväkodeissa. Valitsimme aiheeksemme pienryhmätoiminnan, koska se on ajankohtainen suuntaus tämänpäivän varhaiskasvatuksessa ja koemme sen tärkeäksi osaksi tulevaa työtämme varhaiskasvatuksen parissa. Tutkimuksemme tulee suuntautumaan työntekijöiden näkökulmaan pienryhmätoiminnasta. Olemme kiinnostuneita saamaan tietoa siitä, miten varhaiskasvatuksen henkilökunta kokee pienryhmätoiminnan arkipäivän työssä.

Haastattelulomakkeet tulemme toimittamaan 3-4 Vaasalaiseen päiväkotiin, [REDACTED] päiväkotiin, [REDACTED] päiväkotiin, [REDACTED] päiväkotiin ja mahdollisesti myös [REDACTED] päiväkotiin.

Tässä tutkimuksessa saamamme aineisto tullaan käsittelemään luottamuksellisesti ja mitkään tunnistetiedot eivät tule olemaan julkisia.

Opinnäytetyömme ohjaajana toimii Hans Frantz.

Vaasassa 4.10.2012

Kunnioitavasti

Maija Vaskivuori

Minna Vanhatalo

Vaasan kaupunki – Vasa stad
Kasvatus- ja opetusvirasto
Verket för fostran och utbildning
Varhaiskasvatusosasto / Avdelningen för småbarnsfostran

Päätös - Beslut
10.10.2012

Viranhaltija- Tjänsteinnehavare
Varhaiskasvatusjohtaja - Direktören för småbarnsfostran

Pykälä - Paragraf
79/2012

Dno - Dnr

Esittelijä - Föredragande lg

Asia - Ärende

Tutkimuslupa/Maija Vaskivuori, Minna Vanhatalo

Esitys - Förslag

Vaasan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskelevat Maija Vaskivuori ja Minna Vanhatalo anovat tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten.

Tutkimuksen aiheena on pienryhmätoiminta. Tutkimus tulee suuntautumaan työntekijöiden näkökulmaan ja tarkoituksena on saada tietoa siitä, miten henkilökunta kokee pienryhmätoiminnan arkipäivän työssä.

Tutkimus suoritetaan lähettämällä kyselylomake seuraaviin päiväkoteihin: [REDACTED] päiväkotiin, [REDACTED] päiväkotiin, [REDACTED] päiväkotiin ja [REDACTED] päiväkotiin (mahd.).

Tutkimuslupahakemus ja tutkimussuunnitelma asiakirjoissa.

Päätös - Beslut

Hyväksyn edellyttäen, että tutkimuksen aikana noudatetaan salassapitovelvollisuutta ja että valmis opinnäytetyö annetaan varhaiskasvatusosastolle.

Allekirjoitus - Underskrift

Lillemor Gammelgård

Tiedoksianto - För kännedom Vapeopla, ao. päiväkodit, M Vaskivuori, M Vanhatalo

Lisätietoja antaa – Tilläggsuppgifter ges av
Lillemor Gammelgård, varhaiskasvatusjohtaja, 325 2660

Otteen oikeaksi todistaa

Utdragets riktighet bestyrker _____

Oikaisuvaatimusohje - Anvisning för rättelseyrkande

Päätöksen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen alla mainitulle viranomaiselle 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksaannista:

Den som är missnöjd med detta beslut kan inom 14 dagar från delfäendet av beslutet framställa ett skriftligt rättelseyrkande till:

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta
PL 2, Vaasanpuistikko 16
65100 VAASA

Nämnden för småbarnsfostran och grundläggande utbildning
PB 2, Vasacesplanaden 16
65100 VASA

Hei!

Opiskelemme sosionomeiksi Vaasan ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalalla. Olemme tekemässä opinnäytetyötä koskien pienryhmätoimintaa ja olisimme kiitollisia jos teillä olisi aikaa pysähtyä miettimään kysymyksiämme.

Emme tule käyttämään mitään tunnistetietoja julkisesti eli kaikki materiaali tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti.

Kiitos ajastanne, jonka meille annatte!

Ystävällisin terveisin

Maija Vaskivuori ja Minna Vanhatalo

Taustatietoja:

Montako lasta ryhmässänne on?

Ikäjakauma ryhmässä?

Minkä verran ryhmässänne on henkilökuntaa ja mikä on koulutustaustanne?

Pienryhmätoiminta:

1.Kuinka kauan olette toteuttaneet pienryhmätoimintaa?

2.Millä perusteella lapset on jaettu pienryhmiin?

3.Oletteko joutuneet muokkaamaan jaettuja pienryhmiä? Jos kyllä niin mistä syystä?

4.Kuinka usein toteutate pienryhmätoimintaa?

Päivittäin _____ 2-3 kertaa viikossa _____

1 kerran viikossa _____ Joku muu, mikä? _____

5.Mistä toiminnoista pienryhmätoiminta koostuu?

6.Mikä pienryhmätoiminnassa on parasta/toimivinta?

7.Mikä pienryhmätoiminnassa on haastavinta?

8.Saavatko lapset vaikuttaa toiminnan sisältöihin? Jos kyllä, miten?

9.Mitä pienryhmätoiminta vaatii henkilökunnalta?

10.Minkälainen suhtautuminen henkilökunnalla on pienryhmätoimintaa kohtaan?

11.Oletteko saaneet palautetta lapsilta/vanhemmilta pienryhmätoiminnasta? Jos olette, minkälaista palaute on pääpiirteittäin ollut?

12.Vapaa sana! Omia ajatuksia ja mietteitä pienryhmätoiminnasta..

KIITOS AJASTANNE ☺